

16 Jan 1938
P. 11. 132
CERNĂUȚI

SEPTEMBRE – DECEMBRE 1937

An XII
1937

FĂT-FRUMOS

Nr. 9-12

Director : LECA MORARIU

EP. BUCEVSCHI

Olimpia Bucevski

LITERATURĂ – ARTĂ – ȘTIINȚĂ – VIAȚĂ – SOCIALĂ

11.281 3.156 935.122

FĂT=FRUMOS

An XII
1937

DIRECTOR: LECA MORARIU

Nr. 9-12

Galeria marilor pictori români integrată
cu E. A. Bucevski

E meritul amplei *Expoziții Colective*¹⁾ dela Cernăuți (Octomvrie — Noemvrie 1937) de a-l fi redat pe marele Bucevski, definitiv=convîngător, artei plastice românești. Crâncen=sortitul Epaminonda Anibal Bucevski (1843—1891), a cărui operă în cea mai mare parte ni-i pentru totdeauna pierdută²⁾, transformată fiind în amară pâine de toate zilele și dusă în adânci străinătăți (Franța, Olanda, Anglia și chiar America), — i-a dăruit totuși și Bucovinei atâta cât trebuia, pentru ca să ne uimească suveran cu profunda sa creație artistică. Și orcât de inegală ni s'ar fi prezentat galeria recente expoziții (mai ales în secția religioasă disproporția era izbitoare: simple eboșe sau multiplicări de duzină, datorite — poate — cutărui elev al lui Bucevski, alături de veritabile opere magistrale) — au fost destule piese cari stau mărturie deplină pentru covârșitoarea măiestrie a lui E. A. Bucevski, — și era cât pe ce să spunem: pentru *genialitatea portretistului Bucevski*. Elocventisimul Arhimandrit³⁾ Silvestru Morariu (Nr. 1); — Arhimandritul Clementie Popovici (Nr. 2), un nu se poate mai clasic cap biblic; parohul Rădăuțean Ioan Măndrilă (Nr. 13) — autentic spadassin venețian; ochii de duioasă Mămică ai *Sevastiței Leon Popovici* dela Rușii-Mănăstioarei (Nr. 22); *Dogele* (Nr. 59) — superb=venețian; *Moșul* (Nr. 84) a cărui etichetă trebuia să fie: „Îngândurarea bieteii vieții necăjite”; arhibalaoacheșă *Țigancă* (Nr. 89); și mai presus de toți și de toate „*Portretul d=rei T. Flondor din Comănești*”⁴⁾, *nașa pictorului* (Nr. 27), portret elaborat cu religioasă devoțiune: neuitați ochi umezi, în stare să și-i asimileze în lacrimi și ochii contemplatorului...

¹⁾ Organizată din îndemnul eminentului cecetător bucevschean Dr. Corneliu Gheorghian, cu competentul concurs al lui Dr. Petru Luța și al Păr. Dr. Ioan Zugrav.

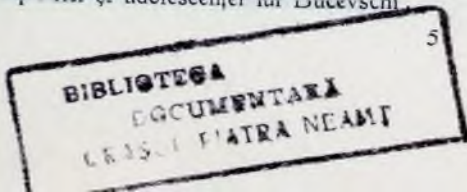
²⁾ Vezi „Făt=frumos” VI 1931, pag. 7.

³⁾ Arhimandrit, nu Mitropolit — cf. precizările d=lui Corneliu Gheorghian în această fascicolă „Făt=frumos”.

⁴⁾ Comăneștii vecini cu fiefurile copilăriei și adolescenței lui Bucevski.

935.122

14386

Nu e un caz izolat acesta, că opera lui Bucevschi deslănțuie covârșitoare emoții. — Adânciți-vă d. p. în fața *Țigănușului* (Nr. 83) — copil al nimănui, aruncat supt o legătură de strujeni... Și...

...Și înspăimântați-vă ce pălmuire a adevărului și ce impietate față de memoria artistului a putut intra în mănunchiul de informație ciungă și de patente superficialități și erezii¹⁾ debitat recentisim de d-l Gh. Oprescu cu volumul *Pictura românească în secolul al XIX-lea, Lucrare premiată de Academia Română, cu Premiul Statului, Eliade Rădulescu, de 50.000 lei, din 1937, București, 1937* ! Lucrare în care d. p. cetim : „Niciuna (din operele lui Bucevschi) nu se ridică la nivelul tablourilor similare pe care pictorii din vechiul regat le expuneau atunci în diverse ocazii“ (204) ; — sau : „Doi sunt pictori (i !) însemnați ai Bucovinei : *Epaminonda Bucevski* și *Eugen Maximovici*“ (203) ! Bucevschi și sărmanul Maximovici ! *Ἡρακλῆς καὶ Πιθηκος* !

Leca Morariu

•••••

POPULAR

— Frunză verde pădureț
Bădiuluț cu părul creț,
Ce te ții așa măreț ?

Frunză verde alior
Nu stă masa'ntr'un picior,
Și nici lumea'ntr'un fecior ! —

— Frunză verde cea mai fi
Du tu, mândră, nu gândi
Că ca tine n'or mai fi !

Și frunză verde, foaie lată,
Că nu-i lumea ca odată !
Cinci feciori is la o fată !

Și frunză verde de mohor
Că amu lumea-i cu dor,
Zece fete de fecior ! —

Dela † *Casandra Hurjui* din Tărășeni (Bucovina), analfabetă, de cam 40 an vârstă

cules de **Octavia Lupu-Morariu**

•••••

¹⁾ asupra cărora promitem să revenim ! — Leca Morariu.

Vicențiu Babeș și Pictorul Bucevschi

Câteva scrisori

Am arătat cândva că pictorul Bucevschi s'a bucurat și de prietenia marelui naționalist bănățean Vicențiu Babeș (1821—1907), părintele savantului bacteriolog Dr. Victor Babeș și a profesorulu Dr. Aurel Babeș.

Pentru a cunoaște mai deaproape importanța lui Vicențiu Babeș spicui din Enciclopedia Română a lui C. Diaconovich câteva date biografice. După absolvirea cursurilor teologice la Arad și ale celor juridice la Universitatea din Budapesta, Vicențiu Babeș își începe activitatea publică cam pela 1848. În 1849 vine la Viena, în marea deputațiune a Românilor din Imperiul habsburgic, care în frunte cu Mitropolitul Șaguna, Popasu, Bărnuf, P. Mocșonyi, E. Hormuzachi, Laurian și alții funcționa la Viena încă din Decembrie 1848, când a fost convocată de guvernul austriac. Dela această dată Vicențiu Babeș activează în Capitala Austriei. În 1851 e numit secretar de Senat la Înalta Curte de Justiție și Casație. În 1860 e înaintat secretar aulic, iară după separarea Administrațiunii Ungariei (la 1862) e trimis judecător la Tabla Regească (Curtea de Apel) din Budapesta și referent la Septemvirat (Curtea Supremă Ungară). Funcția de înalt magistrat însă nu l-a împiedicat să apere interesele românești. La 1860, fiind convocat așa numitul „Consiliu Imperial înmulțit“, Babeș publică senzaționala broșură: „Die Sprach- und Nationalitätenfrage in Österreich von einem Rumänen“, în care pleda pentru unitatea monarhiei și egalitatea tuturor popoarelor, care o compuneau, punând în vedere și pericolul ce ar rezulta din dualismul cerut de Maghiari. La 1861, fiind convocat Parlamentul ungar, e ales în patru rânduri deputat la Sasca-montană. Împreună cu alți 10 deputați români înființează partidul național-român și luptă pentru autonomia Ardealului și contra eghemoniei maghiare. În 1864, încuviințându-se separarea Bisericii române de cea sârbească, Babeș colaborează cu Mitrop. Șaguna și cu Mocșoneștii la organizarea ei și e ales deputat în toate congresele și sinoadele. În 1866 e ales membru al Academiei Române. În acelaș an i se încredințează și conducerea ziarului „Albina“, înființat la Viena cu mijloacele familiei Mocșonești, care își propune „a statori un adevărat program național, a desvolta și reprezenta adevărata valoare etnică, politică și econo-

mică a elementului român și totodată a deștepta și conduce lupta pentru existența și cultura acestui element“. Editorul acestui ziar, care poate fi considerat în acele vremuri ca organul Românilor din imperiul habsburgic a fost bucovineanul Vasile Grigorovița¹⁾. Dar în 1869, după 3 ani de luptă contra preponderenței maghiare, guvernul maghiar, oprind intrarea ziarului în Ungaria și Transilvania, Babeș îl aduce la Budapesta, unde apare ca organ pronunțat opoziționist până la 1877. Babeș aducea prin ziarul „Albina“ și prin discursurile sale în Camera Ungară și în adunările naționale o politică națională moderată, care a culminat în proiectul de lege pentru deslegarea chestiunii limbilor în țară poliglotă, semnat de 24 deputați români și sârbi și de unul rutean și susținut cu energie prin 3 zile de luptă parlamentară în sesiunea din 1868. Dar ziarul „Albina“ e implicat în nenumărate procese de presă și'n cele din urmă Vicențiu Babeș își pierde, după 22 ani de serviciu, printr'un decret al „Justiției de Cabinet“, nu numai postul de înalt magistrat dar și dreptul la pensie, pe motivul c'a avut „o atitudine contrară legilor și constituțiunii“. În 1880 prepară, cu Partenie Cosma, la Sibiu conferința publică din Mai 1881, redactează programul politic al Românilor din Transilvania, Banat și Ungaria și conduce partidul național până'n 1891, când, inaugurându-se o nouă direcțiune, se retrage din politica militantă dedicându-se studiilor istorice.

Raporturile lui Babeș cu Viena au continuat și după 1863, când în urma numirii sale la Tabla Regească s'a mutat la Budapesta, ba chiar și după 1869, când a fost silit de împrejurări să mute la Budapesta și ziarul „Albina“, care apăruse mai întâi 3 ani (1866—1869) la Viena. Fiind un bun cunoscător al stilului birocratic austriac va fi redactat de atâtea ori, mai ales după ce-și va fi pierdut postul de înalt magistrat, petițiunile deputațiunilor, ce ani de-a rândul veniau din partea Românilor cu gravaminele și postulatele lor la Curtea Împărătească dela Viena și le va fi însoțit poate în Capitala Austriei unde va fi avut încă de mai înainte cunoștințe prețioase în cercurile diriguitoare.

Bucevschi venise la Academia dela Viena încă în 1858, dar Babeș îl cunoscuse aici numai pe la sfârșitul anului 1878 sau începutul anului 1879 și numai întâmplător, după cum ne relatează Babeș însuși într'un articol intitulat: „Despre arte și un artist român

¹⁾ Înalt funcționar în Ministerul de Interne (redactorul foi imperiale), soțul Doamnei Olga Grigorovița, născ. Tomiuc, și părintele d-lui Barbu Grigorovița.

în streinăătate“, publ. în rev. „Familia“ 1880 N-rul 1, în care ne comunică următoarele: „Este aproape un an de când — plimbându-mă pe stradele Vienei, într'o fereastră încărcată cu obiectele de lux și arte, o icoană mare și frumoasă în ulei, reprezentând în mod admirabil o scenă din viața idilică a poporului român, ca printr'un farmec îmi cucerir atențiunea¹⁾. — Cum vine — mă întrebai — această romantică, castă scenă în profana Vienă?! — Româncuța de pe pânză mi se părea disperată de frivolii ochi străini.

Într'un unghiu al tabloului descifrai cu anevoie numele artistului: E. Bucewsky. De bună seamă un polon. Neamțul comerciant fixa icoana la 300 fl bani buni. Căci — zicea el — este de maestrul genial, mândria școalei de arte, a Academiei vieneze, lucrat — după natură!

Firește, astfel de prețuri, pentru operi de arte, pot da numai străinii, cari au parale și cunosc valoarea artei...

Seara în aceiaș ziuă — petreceam în societatea mai multor amici și revenii la mândrul tablou al genialului pictor.

— Apoi este român neaș, bietul; Român din Bucovina; a absolvat liceul și teologia, și cu un stipendiu dela consistoriu a făcut cursurile Academiei de bele-arte de aici, obținând primul premiu pentru cele mai bune studii generale, pe baza acestui strălucit succes a făcut școală specială de pictură pe lângă celebrul Feuerbach și de cinci ani are atelierul său propriu aici...”

Pentru firea modestă a pictorului Bucevschi e caracteristic că, venit încă în 1868 la Viena, n'a căutat să facă cunoștința importanțului și la Viena atât de cunoscutului personaj politic și publicist, și că Babeș îl descoperă numai cu 10 ani mai târziu, în împrejurările descrise mai sus.

În corespondența ce s'a păstrat, se găsesc patru scrisori²⁾ ale lui Babeș către Bucevschi din anul 1880 în care își manifestă toată bunăvoința și dragostea pentru tânărul pictor din Bucovina, rătăcit în vasta metropolă, și încearcă a-l ajuta și a-l face cunoscut marelui public.

I.

Prima scrisoare, cu data *Budapesta 14/26 ian. în 880*, e scrisă după ce Babeș publicase în Nr. 1 al rev. „Familia“ lui Iosif Vulcan, care pe aceea vreme apărea la Budapesta, o reproducere

¹⁾ E vorba de tabloul lui Bucevschi *Ian ascultă*.

²⁾ Le publicăm mai jos în ortografia lor originală.

a tabloului *Ian ascultă* de Bucevschi și articolul său mai sus menționat. Scrisoarea are următorul cuprins:

Mult stimatul meu,

Lips'a Dlui Redactore Vulcan d'aici mi=a facut mare impiedecare. A trebuit sè aştept 10 zile pona sè capet diece esemplare din nrul 1 al Familiei, spre aTi tramite DTale. Abià ieri primii esemplarele pe cand mi se promisesera — nu 10 ci 50 — din capul locului. Dar asia este, cand o întreprindere este fora cap!

DI Vulcan, abià de 3 zile sosit aici, este foarte încântat de tablou, precand eu aflu că tipărirea este cam prě prôsta. Cu tôte nu se pôte negă că este cel mai frumos tablou, ce a produs pona astadi „Familia“.

Ori=cum, începutul ar fi facut, si dl Vulcan alaltaieri me grai cu tot deadinsul, ca sè=i mai scriu despre DTa; intr' aceea sè=i dau voie a=Ti publică in cel mai de aproape nr. portretul. Eu i=am spus că n'o pot face pona nu voiu primi răspunsul DTale, pre carele, asupra epistolei mele in acêsta privintia, înca nu l'am primit. Adeca: Ti=am scris si comunicat tiparitura portretului ce mi s'a tramis din Viena, și Te=am rugat sè=mi dai răspuns că — cum îl afli? și că — permiti ca sè se publice asia? La acêsta nu mi=ai răspuns. Deci acum vin a Te ruga sè=mi respondi, fiindcă Vulcan întetiesce. Răspunde=mi printr'o Carte de corespondentia. In cât pentru anfinis, parintele Epp. occasionalminte mi=a facut unele reflessiuni si mi=a notificat că are sa conchiame o conferintia de protopopi. La acêsta eu i=am răspuns, ér Présânti'a Sa — face mereu. Mai aştept cât=va apoi voiu lua eu iniciativ'a.

Intr'aceea Te rog, a lucră — de Te vei fi afland in buna dispozițiune la icôna mea: *Sant'a Treime*. Sè sci, că relativ la acêsta nu vei avé judecatori fora pricepere si fora gust. De aceea poti sè dai freu liber geniului DTale. In fine o rugare: Mai abate=Te printre Romanii nostri, anume pe la Troidl, si dēca vei vedé pe D=I Teclu¹⁾ saluta'l din parte=mi si spune=i că operatul seu de la Aca=demia, dejă este in manile mele si l'am dat astadi in studiul de specialitate al fiilor mei Dr. Victor si Dr. Aurel B. Voiu încercă de=mi va fi prin putintia a face ceva deductiuni, corolarie asupra vietii si

¹⁾ Nicolae Teclu (născ. 1839, mort 1916), chimist român, prof. la Acad. comercială din Viena și la Școala de Belle=Arte, chimist la Monetăria Statului, membru al Academiei Române (1879).

dizvoltării ei în om, în creerii omnenesci. De cumva dl Teclu, din al
seu punct vedere mi-ar pute dá în această privinția unele date, asi
fi pre bucuros a le primi. Numai astfel vom pute interesa si lumea

EP. BUCEVSCHI

Rococo

laica de această temă altminte sêca si nepricepută pentru lumea
mare.

Saluta-mi si pre Domnii D-ri Gregorovitia !

Al d-Tale pretiutoriu V. Babesi

Apropos! Déca ai trebuința de Xylografia, sum gat'a a Ti-o tramite.

Din această scrisoare vedem că Bucevski nu s'a grăbit a da încuviințarea pentru publicarea fotografiei sale în revista „Familia“, ceea ce arată încă odată modestia și oroarea sa de reclamă.

II.

Scrisoarea, care urmează în mod cronologic a fost publ. în broșura lui Eusebie Sorocean, *Pictorul academic Epaminonda Bucevski* 1920, pag. 16. Datorită originalului pe care Dr. Petre Luția a binevoit a ni-l pune la dispoziție, s'a putut constata că E. Sorocean a omis 2 propozițiuni caracteristice pentru raporturile de prietenie, ce existau între V. Babeș și V. Grigorița, figură bucovineană reprezentativă în Viena acelei epoci. Reproducem deci scrisoarea în întregime.

Budapesta, 2. Februaru 880.

Stimate Dle Bucevsky,

Abia astadi sum în pozițiunea de a Ti remite Xylografia; de ore-ce numai ieri mi-o aduseră de la typografia lui Kocsis, carea este foarte îndepărtată de la locuința mea.

Doresc și m'asi bucura ca acest tablou să se mai publice și în alta foia — mai vertos germană și răspândită; de aceea Ti recomand ca să cauți atare foia, găsind ori negăsind în tot cazul va fi bine să se publice în foia ilustrată a dlui Bresnitz „Das Lesestübchen“, carea ni este ușor accesibilă. — Portretul va apărea în nrul de duminică venitoră cu o micuță biografie. Déca ai dorit, ca în acea biografie, sau în acea ocaziune, să se mai publice vr'o scire specială, Te rog să mi-o faci cunoscută imediat, și — se va face.

Amicul nostru V. Grigorița, după invitarea ce primisem din Cernăuți, se vede că — nu face gluma! Glück auf!!¹⁾

Am interes a ști, când D=sa și cu nevastă=sa vor fi returnat la Viena. Pentru cele ce ai comunicat dlui Teclu, primesc mulțumirile mele.

Al DTale

stimatoriu

V. Babeș

¹⁾ Poate că e vorba de căsătoria lui V. Gr.?

După cum rezultă din prima scrisoare cu data 14/26 Ian. e vorba în această a doua scrisoare de xylografia tabloului *Ian ascultă*, apărută la începutul lui Ian. 1880 în rev. „Familia“, iar Eusebie Sorocean greșește când la pag. 16 a broșurii sale crede că xylografia amintită în această scrisoare s'ar referi la un antimis ¹⁾ ce urma să fie tipărit pe pânza procurată de Mitropolia Sibiului.

III.

Numai scrisoarea următoare se referă la un antimis, al cărui proiect Bucevski îl înaintase Episcopului Aradului Ion Mețianu pentru a fi tipărit. Această scrisoare are data *Budapesta 12/24 Faur 1880* și conține următoarele :

Mult stimatul meu !

Parintele Epp (Episcop) al Aradului, de cum mi-a depesiat și scris, ca se sîstez tiparirea antimiselor pona va afla opiniunea unei anchete de protopopi, nu mi-a mai scris alt'a, decât că—cei din Arad l'au reflectat la unele nuanție, netolerabile în biseric'a noastră.

Dilele trecute, de joi'a trecuta pona astăzi, dl Epp petrecu aici și fiind eu toate 4 dilele mai tota diu'a cu densul, și întielegându-ne asupra unui lung sir de afaceri, ieri după amădiadi veni rondul și la afacerea cu Antimisele. Deci densul mi descoperi opiniunile tuturor Protopopilor consultați (nota bene, a consultat vr'o 12 !) dintre cari numai duoi, ce e drept cei mai culti, Cratiunescu și Gurban, aflara pe deplin corespunditoriul desemnul în toate privințiile ăr ceialalți toti sciura se faca unele și altele exceptiuni. Din diferitele exceptiuni resp. observatiuni, mai toate provenitorie dela slendrianul invetiului lor, dl Epp. câteva și le-a insusit și s'a îngagiât a *ține cont de ele* în tot cazul.

Pona însa se-Ti însir(i) acele câte=va exceptiuni resp. dorintie, ăta ce cred eu și ce am observat și dlui Epp. Eu cred că DTa, după desemnul cum este acum, seu măcar acomodându-l ici colia, de se va pute, dorintielor mai rationali de dios, se faci vr'o câte=va, dora vr'o suta de tiparituri pe *harthia*, dar nu ca antimise, ci ca tablouri de sine, punend adeca în loc de inscripțiunea episcopale, simplu numai atăta : „*Punerea în morment a D=lui Is. Christos*“. Din

¹⁾ Pânză (de in) în 4 colțuri, pe care se află desemnat chipul Mântuitorului culcat în mormânt. Se așează pe sfânta masă după ce s'au cusut în partea de sus moaștele vre-unui sfânt și după ce s'a sfințit de Episcop. Pe antimis se poate să-vârși sfânta liturgie și'n afară de biserică.

acestea eu asi petrece vre'o 50 prin Comerciantele si librariul I. E. Tiaranu in Oravitza, Banat, cu un pretiu moderat, ér celelate, prin Bucovina, Transilvania si chiar România, pe unde m'asi ingrigi eu.

Dup' aceea apoi, déca DTa ai crede *posibil* si demn de oste= néla ar fi sè intreprindi modificarile ce se pretind si cari déca ar succede, apoi am tipari antimise — nu 100 ci 300.

Éca ce fel de observatiuni se fac si resp. modificatiuni se pretind :

1. Cei duoi angeri, de desubt, in ornamentica, adeca ce ține unul crucea si altul càrgi'a, fiind goi, se dice ca sunt catolici, de óre=ce la noi angerii toti sunt in camasia, déca au corp si toti aréta mai maturi, ca copilasii intre 10 si 12 ani. Asia dara se cere, ca acei duoi angeri sè se modifice, conform usului in biserica nòstr'a, si acésta este un postulat absolut la bisericanii nostri !

2. Perul si barb'a lui Christos sè se modifice ca sè nu apara negre ; de óre=ce au fost *blond*. N. B. Cred cà aci lucrul va fi fòrte usior de implinit.

3. Invelitori'a depe capul Maicei Domnului — nu place de fel ; dar place fòrte mult a Mariei Magdalenei. Deci se cere ca invelitori'a Maicei Domnului sè se modifice, mai desvoltandu=se si acomodandu=se celei dela Maria Magdalena.

4. Aureolele împrejurul capului celor 3 femei sè se véda mai bine, sè fie mai expresse ; càci — D=nii Protopopi nu sunt dedați a vedé femei sante fora aureole expresse ! — Cred cà este un lucru bagatel.

5. Cei duoi barbati dela capul lui Christos, — asia pare Domnilor Protopopi, cà au o frizura pré grigită, ca la cavalerii moderni ; pe cand perul lor trebue sè fie mai sperlit !!!

Cătra acésta, cel d'anteiu, adeca dela stang'a, pare pré tener ; deci ar fi a i se adauge unele crețiuri, ca se apara mai betran !!! Adeverate secaturi popesci !

In fine D=I Epp ar dori, de s'ar poté, ca la locurile góle de una si de alt'a parte a crucii, înca sè sa aplice, ca din departare ve=diute, unele obiecte ce se ved si in alte antimise ; adeca in partea drépta Ierusalimul, mai vertos Biserica ; ér in stang'a crucile *trei* adica cu a talharilor, in délul Golgota.

Vorb'a e, cà de se va poté, pre cât se va poté, sè se implinésca dorintiele capricioése ale omenilor fora gust ; ér de nu s'ar poté, i vom

lasă sè=si caute aiurea implinirea poftelor capritiose. DTa vei sci apretiu lucrul cum se cade.

Ori=cum, eu pe langa spesele materialului ce Ti=am dat aci Ti mai adaug 50 fl. si Te rog a Te socoti si a=mi raspunde ca sè=Ti cunosc hotărîrea.

Al DTale, sincer pretiuitoriu
V. Babeși

EP. BUCEVSCI

Bacantă

IV.

Eusebie Sorocean menționează în broșura sa la aceeaș pagină și o altă scrisoare, din 12 Martie 1880, pe care însă n'o reproduce. D-l Dr. Petre Luța binevoind a ni-o pune la dispoziție și pe aceasta, o reproducem întocmai:

Budapesta 12 888

Mult Stimatul meu,

III

Ai tota dreptatea că — eu nu voi fi acasa in câteva zile, de ore=ce poimane plec la Sibiu si d'acolo la Arad, apoi Bucuresti.

Deci, devenind gata tipariturele pre tãrdziu, Te rog : cinci exemplarie sã-mi spedezi numai de cât la Sibiu, sub adres'a : D-lui Petru Petroviciu, actuariu metropolitan in Hermannstadt; 25 de exemplarie sã faci se speda : D-lui J. D. Tieranu, comerciante in Otravitz (Barnat) ; restul sub a mea adresa la Budapest.

Eu, pe sãma si resp. socotãlã mea, n'am trebuintã de cât summum 75 exemplare ; mi-ajung inãã cum Ti-am fost scris, si numai 50.

In cât pentru spesele necesari la tiparirea antimiselor, ẽta care este ideca, resp. parerea mea.

D-Ta mai anteiu de tãte vei comunicã parintelui Episcop un exemplariu, bine succes, cu modificatiunile facute. Tot cu acea oca=siune i vei comunicã si o *Nota* asupra speselor recerute, in care vei amintii, cã de la mine ai primit :

pentru pãtra — pare-mi-se 25 fl ;
 pentru panza 25 fl ;
 titulo onorariu 50 fl.

Nota bene : Eu socotiam cã D-Ta vei fi procurat din sum'a ce Ti-am lasat in ianuariu, panza pentru 100 exemplarie, fiind cã nu credeam atãt de scumpa panz'a. Din ultim'a Ti epistola trebue sã prãcep cã atare pansa nu s'a cumperat ; precand eu calculasem Parintelui Epp acei 25 fl. ca pretiu al panzei.

Deci acum va fi de lipsa, a specificã D-lui Epp spesele astfel :

1. panz'a pentru 1 exemplariu, calitate semifina 50 cr. ; (mai mult sã nu pui, cã se spãrie ! dar vei si capetã-o cu acest pretiu, mai vertos dẽca nu vei lua Rumberger grea, ci Holandesa, mai usiora si totusi asemenea buna, ba dõra inca mai buna pentru acest scop.)

Deci pentru 300 exemplare 150 fl ;

Primind 25 fl. Rest de primit . . 125 fl.

2. Tiparitul unui exemplariu de panza ? cruceri ; Deci pentru 300 exemplarie ?

3. Aci ai potẽ pune pentru spesele expeditiunii si un beneficiu picturului, dupa fiecare exemplarie cãte ? cruceri, face impreuna de la 300 exemplarie ?

Adaogand rugarea ca *pretiul panzei sè se antice*.

Apoi fiind că trebue sè supun, cumca din suma ce Ti-am lasat, nu s'a ajuns a cumpera panza, de aceea Te rog, a=mi tine a mea socota separata, adeca pentru Xylografia etc. Si asia — dара а considerá 25 fl. pentru pètr'a, 25 fl. pentru panz'a, 50 fl. onorariu — *dela Parintele Episcop*; eu din a mea parte, càtra cei-ce Ti-am lasat in ianuariu, pare=mi-se 60 fl. din cari acuma se subtrag 25, pusi in socot'a Episcopului, va se dica càtra restul de 35 fl. iti mai tramit aci, pentru asta data 50 fl. (aflandu=me asta data in imposibilitatea de ati tramite mai mult), si asia Te rog ca se primesci acèsta suma de o aconto solvire pentru a mea datori'a, separandu=me *de càtra afacerea Episcopului*.

Cred că me pricepi. Din partea Episcopului voiu ati fi dat 100 fl.; ér, din a mea acesti 50 fl. de facia — 85 fl.

Déca D=I Epp va dorí a inmultí n=rul exemplarelor, apoi iti va scrie si va tramite i paralele. D=Ta pune 300 exemplare.

Aterna cu totul de la DTa i de la Tiparitoriu, ca intréga acèsta afacere sè se termine cât mai curend. D=nul Episcop ar vrè sè fie fost de mult terminate!

Eu din parte=mi cred, că abia pe la medilocul lui maiu voi returná acasa; nici chiar pascile nu voiu mancá acasa.

In Sibiu cred că voiu stá pana pe la 25 a curentei si asia me voiu bucurá déca intr'aceea voiu poté se primesc cele 5 exemplarie.

Salutandu=Te cordialmente

Al DTale pretiutor

V. Babesi

Alte două scrisori ce ni s'au mai păstrat arată că chestia antimisului a mai dat prilej la un schimb de scrisori între Episcopul Mețianu și pictorul Bucevski.

Aceste scrisori, completând corespondența dintre Babeș și Bucevski referitoare la antimis, credem util să le reproducem aici.

Arad, 5/17 Maiu 880.

Multu stimate Domnule!

N'am potutu respunde mai curendu la pretiosa DTale dela 29 ale trecutei, din cauza ocupatiunilor cu sinodul eparhialu.

Terminandu=se acele ocupatiuni, vinu ami arata observarile mele

la schitia de antimisu trimisa mai în urma, pe care o remitu aici alaturata si anume: 1. Chipul maicii Domnului nu mi se pare nimeritu, pentru ca atatu facia catu si vestmintele sunt preste mesura negrii, ér ochii forte denaturati, asia incatu in starea aceasta remanendu, ar strică totulu.

Acelu chipu alu Maicii Domnului, este mai bine nimeritu in schitia ce mi-ai trimisu mai nainte, afara numai de invelitoarea capului, care n'ar trebui sè difere de aceia a celorlalte 2 femei din icona si afara de aureola, ce ar trebui se fie mai bine marcata. Deci se ai bunatate a indrepta chipul Maicii Domnului, se nu fie asia negru, ochii se nu fie asia schimositi si invelitoarea capului se fie ca la una dintre cele 2 femei din icona.

2. Asi dori ca facia si perulu Domnului Christosu se fie ceva mai blondinu, de cumva insa nu s'ar putea, atunci remana si in starea de acuma.

3. Vedu in partea de desubt o cruce si o corôna, séu o mitra arhierésca. La noi mitra se face si se porta dupa desemnulu de sub A. Deci esti rugatu a o indreptá astfelu.

4. In fine inscriptia se se faca tot cea din nainte, dar cu alte litere mai usioru legibile, ér la finea cuvintelor: „Jerurgii“ si „Bisericii“, cei doui i, se nu fie asia aprôpe impreunati dedesubt, ca se se véda, ca suntu ii, și se nu apara ca u cu puncte.

Dupa indreptarea acestora Te rogu ami trimite érasu o schitia si numai dupa acea se se încépa tiparirea antimiseloru.

Alu DTale

sinceru stimatoriu

Joanu Metianu

Epp

V.

Urmează ciorna scrisorii pe care Bucevschi o adresează Episcopului. E fără dată și poate anterioară scrisorii Episcopului. Iată-o :

Mi (i)eu libertatea de a trimite o schitia despre schimbarile care le-am facut la antimisul proiectat, cu observatiunea ca o tiparitura, cu schimbarile dorite numai atunci se pote efectui daca s'ar afla corecturile schitiate in general corespundietore si nimica mai mult de schimbat sau de adaos de oarece schimbari pe o piatra care e deja pregatite spre tipari sunt imposibile, sau in casul cel mai

favoritoriu cu pericol pentru tot lucrul — de aceea ma rog umilit ca se binevoiti reintoarcand ami schitia presenta am face cunoscut ori de am inteles dorinta prea Santiei Voastre facand schimbarile aceste și ce ași avea a adauge sau a intrelasa din cele aici schitiate.

Cel mai plecat

În cele din urmă antimisul a fost tipărit. Un exemplar provenit dela Bucevschi, se găsea în posesiunea pictorului Maximovici...

Alte scrisori ale lui Babeș către Bucevschi nu ne sunt cunoscute.

Deși cu 22 ani mai în vârstă decât Bucevschi, Babeș l-a supraviețuit, ajungând la 1907 vârsta patriarhală de 86 ani. La moartea lui Bucevschi, revista „Familia“, mutată acum la Oradea Mare, publică în Nr. 6 din 22 Februarie 1891 sub inițialele V. B. un articol comemorativ care reproduce și o parte din articolul publicat în aceeași revistă la 1880.

Poate că sub aceste inițiale e de recunoscut septuagenarul Vincențiu Babeș făcând ultimul serviciu artistului pe care dânsul l-a știut prețui cu o atât de lucidă intuiție...

Corneliu Gheorghian

ooo⊗ooo

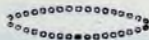
Baso-relief

*Sub portocalii încărcăți de rod
A' căror crengi abia ating pământul
Cu haina prinsă'ntr'un măestru nod
Dansează fata, mai ușor ca vântul...*

*Privind spre toată frământarea lumii
Cu zâmbetul serafic de Olimp
Surâde de zădărniciia humii
Cu tinereța'ncremenită'n Timp...*

Adelina I. Cârdei

Giurgiu, 14 Oct. 1937

Denie

A murit și-amurgul. Umbre
Se coboară ca vedenii;
Sus, din turnul de pe coastă
Sună clopotul de denii.

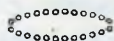
Și Troparele=Adormirii
Plâng duioase'n glas și'n minte:
Tremurul din geana Mamei,
Doamne, alină=i l Părinte.

Spre pridvor suie la trepte
Prea cucernicul părinte,
Și cu mâna tremurândă
Face semn luării aminte.

Pasu=i ostenit de patimi,
Doamne, cine=o să=l îndrume,
Decât Tu, Părinte bune.
Căci copilu=i dus în lume...

Toaca sună tot mai rară,
Jale'nvăluie pridvorul
Schitului — și firea'ntreagă,
C'a murit Mântuitorul...

V. Loichiță

Herder despre Români

Cine nu știe mai multe despre Johann Gottfried von Herder — marele crainic al ideii umanitariste, dar și al individualismului național, ctitor al filosofiei istoriei și al antropologiei evoluționiste, mare teolog și predicator și mare pedagog — știe măcar atât cât notează și „Dicționarul enciclopedic ilustrat“ Candrea—Adamescu: „El a relevat printre cei dintâi oameni de știință însemnătatea poeziilor ¹⁾ populare pe cari le-a numit „Glasuri ale popoarelor“.

Este vorba de celebra colecție dela 1778/79, intitulată de Herder însuși simplu „Volkslieder“ și abia mai târziu, într'o ediție postumă, „Stimmen der Völker in Liedern“.

În colecția aceasta, dacă găsim cântece germane, engleze, spaniole, scoțiene, daneze, scalde (scandinave vechi), grecești, franceze, italiene, latinești, dar și lituane, vendice, estone, lapone, groenlandeze și chiar unul peruan, cântul românesc nu e reprezentat, decât dacă considerăm ca românesc cele trei balade *morlace*, culese de abatele italian Fortis, dela acea populație astăzi slavă din Dalmația al cărei

¹⁾ recte: a cântului popular, căci Herder însuși zice: „Volkslied“, cuvânt creat chiar de dânsul.

nume ar deriva din Mavro-Vlachi (Valahi negri) ¹⁾. De altcun, baladele acestea : „Klaggesang von der edlen Frauen des Asan Aga“, „Radoslaus“, „Die schöne Dolmetscherin“ se înfățișează străine de folclorul românesc, sub orice raport. Dar dacă, la 1778/79, Herder nu putea, nu avea de unde să culeagă cântecul românesc, nu puteau totuși să lipsească în vasta sa operă, cu perspective atât de largi în timp și în spațiu, mențiuni despre pământul și neamul valah, oricât de sporadice.

Așa e chiar într-una din scrierile sale cele dintâi, „Journal meiner Reise im Jahr 1769“, intitulat cât se poate de impropriu, întrucât nu are decât prea puține note zilnice asupra fazelor acelei călătorii din anul 1769, care îl duse dela Riga dealungul coastei Mării Baltice și a Mării Nordului până la Nantes, iar de aici la Paris. E un vast monolog, prodigios de bogat și de interesant, cuprinzând o mare varietate de cugetări și indeosebi de „visuri maritime“ (Seeträume), proiecte, planuri în domeniile cele mai variate. În legătură cu visul de a influența, în calitate de cetățean rus (ca unul ce își avea situația la Riga) asupra mării împărătese Ecaterina pentru o nouă îndrumare politică, socială și culturală a marelui imperiu, Herder notează : „Schlözers Annalen, Beilagen, Merkwürdigkeiten, Millers Sammlungen jenes seine Geschichte der *Moldau* soll mir Gedenkbuch sein, das ich studiere ²⁾“.

O mențiune a amânduror principatelor românești o întâlnim în cartea a XVI a marei opere de sinteză, considerată unanim ca opera principală a lui Herder „*Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit*“, în capitolul IV, închinat Slavilor, pentru cari autorul are o evidentă simpatie, în așa măsură, încât e considerat ca adevăratul părinte al renașterii slave, ca „praeceptor Slaviae“ (v. Dr. Rolf Schieremberg, „Der politische Herder“, Graz 1932, pag. 66). Vorbind despre teritoriul ce-l ocupă Slavii — mai mare decât spațiul ce-l ocupă în istorie — el zice : „Von Lüneburg an über Mecklenburg . . . erstreckten sich ihre Wohnungen diesseits der Karpathischen Gebürge ; und jenseit derselben, wo sie frühe schon in der Wallachei und Moldau saßen, breiteten sie sich . . . immer weiter aus . . .“ (v. Herders sämtliche Werke“, ediția Bernhard Suphan, vol. XIV, pag. 278).

¹⁾ v. Sextil Pușcariu, Studii istororomâne II, Introducere.

²⁾ v. „Herders Werke“ în ediția „Bibliographisches Institut“ (Leipzig și Viena), vol. I, pag. 353.

Iar în cap. V al aceleiași „cărți“ (XVI), despre „Fremde Völker in Europa“, vorbește de Huni, apoi de *Bulgari*, cari, după ce au jucat „einst eine fürchterliche Rolle im östlichen Europa“ s’au încreștinat și s’au slavizat. „Auch *das neue Reich* zerfiel, das sie mit den *Wlachen* vom Berge Hämus stifteten; sie sanken in die vermischte große Masse der Völker des *dacisch-illyrisch-thracischen* Erdstrichs...“ (ibidem, pag. 281).

Iată-l deci pe Herder destul de bine informat. Dar, în același capitol, după ce arată că nu se va opri asupra unor popoare ca Chazarii, Avarii, Pecenegii, cari s’au pierdut „ohne eine dauernde Stiftung ihres Namens“, continuă: „Noch weniger dürfen wir uns auf jene *Reste der alten Illyrier, Thracier und Macedonier*, die Albanier, *Wlachen*, Arnauten einlassen“. Nu putem să nu apreciem buna informație în ce privește originea noastră tracă; în schimb autorul greșeste când crede că trebuie să-i deosebească pe Albanezi de Arnăuți! Iar cuvintele „noch weniger dürfen wir uns... einlassen“ ar părea să spună că noi și cu Albanezii am merita mai puțină atenție decât Chazarii, Avarii și Pecenegii. Ne lămurește însă fraza ce urmează că nu e așa: „Sie sind keine Fremdlinge, sondern ein *alt-Europäischer* Völkerstamm; *einst waren sie Hauptnationen*, jetzt sind sie unter einander geworfene Trümmer mehrerer Völker und Sprachen“. Adecă: Albanezii și cu Vlahii nu ne preocupă aici, întrucât nu sunt „fremde Völker in Europa“. Firește, când ne considera numai ca niște „Trümmer“, marele Herder se înșela fundamental.

În colecția intitulată „Briefe zur Beförderung der Humanität“, într’un „Gespräch nach dem Tode des Kaisers Josef II“ găsim condamnarea tendențelor germanizatoare ale marelui împărat, în cuvinte ca acestea: „... wie Gott alle Sprachen der Welt duldet, so sollte auch ein Regent die verschiedenen Sprachen seiner Völker nicht nur dulden, sondern auch ehren“ și: „Mit der Sprache erbeutet man das Herz des Volks, und ist’s nicht ein großer Gedanke, unter so vielen Völkern auf die fernste Zukunft hin ganz in ihrer Denkart auf die ihnen eigenste und beliebteste Weise zu pflanzen?“ (v. R. Schierenberg, opera citată, pag. 77).

Iată-l deci pe Germanul Herder pledând pentru libertatea graiului celorlalte neamuri, între cari și al nostru și condamnându-i chiar pe ai săi sub raportul acesta, după cum face și ’n capitolul citat din „Ideen zur Philosophie der Geschichte“, când, vorbind de blânzii

Slavi, prea puțin războinici și deci lesne subjugăți de alte neamuri, constată : „so haben sich mehrere Nationen, am meisten aber die vom Deutschen Stamme, an ihnen versündigt“.

Înțelegem astfel afirmația lui R. Schierenberg că concepțiile lui Herder asupra dreptului limbii au fost o forță revoluționară, care a contribuit esențial la desmembrarea Austro-Ungariei.

Victor Morariu

Lupta pentru apărarea limbii noastre

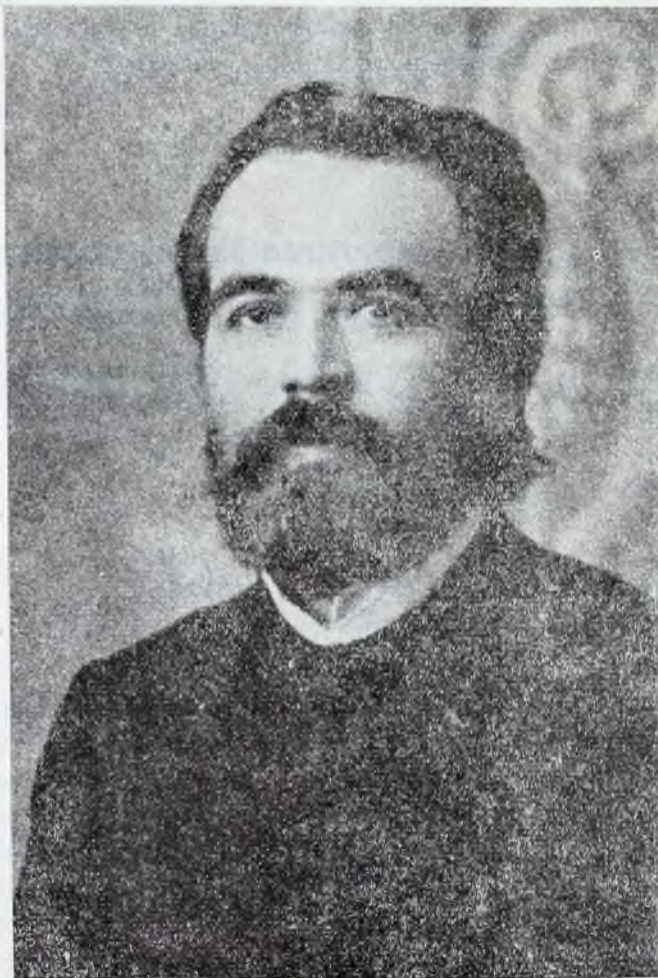
— Pagini inedite¹⁾ rămase dela Preotul Constantin Morariu —

Relativ la limbă am mai publicat în „Gazeta Bucovinei“ Nr. 43 din 1892, „Hărtii vechi“ (trei zăpisiuri), în Nr. 58 „Sfaturi practice culese din istorie“, în Nr. 83 și 86 „Hărtii vechi“ (primite dela babilonul Eudoxiu Hurmuzachi în scopul descifrării și publicării), în Nr. 3 din 1903 foia „O convenire socială“, în Nr. 7 „Victima a două bilete de prezentare“. Acele bilete reale, cu numerele preciz indicate, erau ale mele, căci încă dela 1892 începusem lupta cu poșta din Cernăuți din cauza denegării rechizitelor poștale în limba română. Iată dovada: „No. 6878 ex 1892. S-Sal: d-lui Constantin Morariu, paroh (eram numai administrator parohial) în Cernăuți. Despre plăngerea d-v, dată aici la protocol în 22 l. c., sântefi înștiințat că, în conformitate cu cercetările făcute, proviziunea biletelor de prezentare făcute și tipărite românește cu părere de rău și din întâmplare se sfârșise în 22 l c., deaceea respectivul oficiant poștal, la moment, n'a fost în stare să vă deie un bilet de prezentare cu tipăritură românească. Ca în viitor să nu se mai întâmple astfel de inconveniente, se iau întruna dispozițiunile necesare. Biletul de prezentare se înăpoiază. Cernăuți 27 Iulie 1892. Pentru directorul superior al poștei: Lichtendorf“.

La 1 Ianuarie 1894, deși ca aspirant la postul de paroh dela Sf. Paraschiva eram destul de negru în ochii celor dela guvern, totuși împreună cu cantorul meu bisericesc Mihai Beuca Costineanu și cu paraciserul Ion Hlușcu, am fost cei dintâi din Cernăuți, cari ne-am luat salariile cu chitanțe scrise în limba românească. Aceasta mi-a

¹⁾ Vezi „Făt-frumos“, An. XII 1937 pag. 124.

adeverit-o nepotul meu Constantin Ciocoiu, care cu urechile sale a auzit în localul ospătarului Paczynski, cum licvidatorul dela guvern Brettner s'a exprimat cătră profesorul de cântare Isidor Worobkie-

CONSTANTIN MORARIU
pela 1887, deci cam la 33 ani

wicz, zicând: — Astăzi am primit cele dintâi chitanțe, scrise în limba română, dela preotul dela Sf. Parachiva și dela cantorul și paraclisierul său! — Anunțările, în limba română, către guvern, din partea filialei din Clocucița a Societății Doamnelor române, prezidată de soția mea, și din partea Cabinetului de cetire „Lumina“ din Clocucița, prezidat de mine, le aduceam, după cum era ordinul de intimidare, în persoană la biroul prezidial al guvernului țării.

Într-o seară din 1895 mă întâlnesc cu amicii mei Grigorie Halip și Dimitrie Socolean, cari îmi spun că comitetul societății politice „Corcordia“ a decis să publice un apel relativ la apărarea drepturilor limbii noastre, dar să-l adreseze numai preoților. L-am conjurat să împiedice numai decât acest lucru scârbos, cu care ne-am fi făcut de răs înaintea lumii, și să îndemne pe comitetul Concordiei, sau să adreseze acel apel către toată suflarea românească, sau să-l suprima cu totul. Comitetul m'a invitat și pe mine la proxima sa ședință, măcar că nu eram membru, și m'a însărcinat să stilizez eu apelul. Iată-l întocmai așa cum l-am scris, și cum a apărut ca prim articol în „Gazeta Bucovinei“ Nr. 85 din 1895. [— Urmează articolul *Apel — Fraților Români bucovineni!* — publicat în „Gazeta Bucovinei“, art. care se încheie cu cuvintele: *Fraților Români bucovineni*, Dacă străbunii noștri, cum zice Bonfiniu, între barbari trăind, s'au luptat mai mult pentru *integritatea limbii decât a vieții*, noi, cari stăm pe terenul solid al celei mai stricte legalități, să șovăim sau chiar să ne tupilăm în dosul amăgirilor? Atunci istoria ne-ar stigmatiza cu drept-meritul epitet de *sinucigași*. Înainte deci, fraților, solidar înainte! Când e vorba de lupta pentru drepturile limbii noastre, gândul la viitorul neamului nostru să ne zguduie inimile ca un fior sfânt și prin creeri să ne fulgere cuvintele: *Etsi fractus illabatur orbis, impavidum me ferient ruinae!*].

† Preotul Constantin Morariu

CEREȚI COLECȚIA

Universitatea Regele Carol II din Cernăuți

Seminarul român de literatură modernă și folclor

Director: LECA MORARIU

— adică:

1. Traian Cantemir, *Ciripiri Ciribire I* (Texte istro-române cu 4 clișee), Cernăuți 1935; — 2. Aurel A. Mureșianu, *Eminescu, Aurel Mureșianu și serbarea dela Putna*, Cernăuți 1935; — 3. Constantin Nastasi, *Alexandru Chibici-Revraneanu, amicul lui Eminescu*, Cernăuți 1935; — 4. Leca Morariu, „*Eminescu în italienește!*“, Cernăuți 1936; — 5. Ion Arincan, *Pentru notarea ariilor populare* (cu 3 clișee), Cernăuți 1936; — 6. Petru Iroaie, *Cântece populare istro-române*, Cernăuți 1936; — 7. Em. Haivas, *Scritorul Kogălniceanu*, Cernăuți 1936; — 8. Leca Morariu, *T. Robeanu*, Siret 1936; — 9. Ladislau Găldi, *Geneza sonetului „Venetia“*, București 1936; — 10. Leca Morariu, *Folclor aservit filologiei ?!*, Siret 1936; — 11. Petre Ispirescu, *Povești despre Vlad-Vodă-Tepeș* (Opere postumă), Cernăuți 1937; — 12. Leca Morariu, *Maioreșcu și neologismul*, Cernăuți 1937; — 13. Petru Iroaie, *Critica criticii românești I* (I. E. Toroușiu, *Pagini de istorie și critică literară*), Cernăuți 1937; — 14. Leca Morariu, *Eminescene*, Cernăuți 1937; — 15. Petru Iroaie, *Caracterul poeziei populare*, Cernăuți 1937; — 16. Petre Ispirescu, *Viața și faptele lui Vlad-Vodă-Tepeș* (Postumă), Cernăuți 1937; — 17. Traian Cantemir, *Istro-Românii*, Hotin 1937.

Două versiuni din „Zile trăite“

N. Gane, judecat superficial ¹⁾ pentru cele două-trei debuturi, mai mult sau mai puțin naive (*Fluerul lui Ștefan*, *Privighitoarea Socolei*), dar totuși atât de scriitor (*Cânele Balan*, *Aliuță*, *Dac'a vrea Dumnezeu*) — va fi desigur subiectul unor amănunțite cercetări literare (chiar dacă d. p. snobistica *Histoire de la littérature roumaine* a d-lui Petre V. Haneș, cu pompoasa prefață a d-lui Mario Roques, Paris 1934, nu pomeneste nici o singură dată, nici măcar în *Indice*, numele Nicu Gane). Drept care semnalăm de pe acum faptul că prețiosul lui volum autobiografic *Zile trăite*, Iași 1903, 294 pagini vădește două versiuni (ca să nu zic: două ediții) diferite.

Am avut la îndemână un exemplar, pe hârtie simplă ²⁾, din biblioteca Academiei Române (Nr. II 103.408) — și altul, pe hârtie velină, din biblioteca liceului „Aron Pumnul“ Cernăuți. Ambele versiuni au acelaș număr de pagini (294), aceeaș dedicație *Copiilor mei*, aceeaș *Erată*, aceeaș paginație, și chiar aceleași particularități grafice și greșeli de tipar; deaceia le și zic *versiuni*, nu *ediții*. Deosebirile sunt numai cele descoperite la anumite pagini. Mă limitez a semnala următoarele:

Versiunea A

(dela Academia Română)

pag. 10: Părintele meu, postelnicul Matei Gane, era scoboritorul unei familii vechi de 400 de ani, a cărei nume se vede figurind în letopisițele țerei și în arhondologia lui Vodă Cantemir. Mama mea Ruxandra Văsescu era soră cu reposații Dimitrie și Alecu Văsescu, foști deputați în camerele țerei în epoca constituirei statului român, și cel din urmă fost ministru de finanțe alături cu Ioan Brătianu în cea dintâi

Versiunea B

(din Bibl. „Aron Pumnul“)

Părintele meu, postelnicul Matei Gane, era scoboritorul unei familii vechi care figurează în letopisițele țarei și în arhondologia lui Vodă Cantemir. Mama mea Ruxandra Văsescu era soră cu reposații Dimitrie și Alecu Văsescu, amândoi foști deputați în camerele țarei în epoca constituirei statului român, iar cel din urmă fost ministru de de finanțe alături cu Ioan Brătianu în cea dintâi perioadă de guvernare

¹⁾ Flecărețul G. Călinescu, clasic ponegritor al lui Eminescu, nu se sfia să vorbească chiar de „literatura mediocră și leșinată a lui Nicu Gane“ — cf. Leca Morariu, *Eminescu la... Techirghiol (Anti-Călinescu)*, 1932, 16

²⁾ în care însă pag. 33—48 sunt deasemenea pe hârtie velină.

periodă de guvernare a regimului liberal sub Vodă Carol.

pag. 37: Apoi veneau Dimitrie Rosetti un pușcaș de frunte, om distins care a ocupat în țară pozițiuni înalte, înzestrat cu o voce bună și un apetit fără pereche; colonelul Gadela supranumit de noi *Vadana* fiindcă era lat în șele ca o vadană; Costache Tucididi, poreclit *Căteaua*, fiindcă era reu de gură, gata să clempanească și să improaște pe tovarășei săi cu felurite glume pipărate; Vasile Proca de o veselie neseacă; Petrache Lohman, un bătrân cu inimă de copil, victimă vecinică a *Cătelei*; colonelul Grigorie Sturdza, vânător egoist care la goane ieșea totdeauna din linia pușcașilor ca să-î vie lui mai întâi dihaniile.

pag. 187: cu deosebire că vina de astă dată nu era a Suveranului ci a oamenilor noștri politici, care sacrificau cele mai vitale interese ale patriei...

~~~~~  
Lascar Catargiu era, ca să zic așa, antiteza lui Manolachi Costachi Epureanu... avea însă alte însușiri care el (sic) făceau mai propriu pentru...

pag. 277: Ei bine, acest barbat atins de degetul providenței și care...

Iar cine pofteste, n'are decât lămurească deosebirile.

a regimului liberal sub Vodă Carol.

Apoi venea Dimitrie Rosetti, om distins care a ocupat în țară pozițiuni înalte, pușcaș de frunte plin de ardoare, înzestrat cu un apetit fără păreche și cu niște compasuri lungi pe care când le reșchirează, nu e chip nici astăzi că a împlinit 70 de ani să te ții de el. Mai făgurau în ceata noastră colonelul Gadela supranumit *Vădana* fiindcă era lat în șele ca o vadană; Costache Tucidide, poreclit *Căteaua*, fiindcă era reu de gură, gata să clempanească și să improaște pe tovarășii săi cu felurite glume pipărate; Petrache Lochman, un bătrân cu inimă de copil, victimă vecinică a *Cătelei*; colonelul Grigorie Sturdza, vânător egoist care la goane ieșea totdeauna din linia pușcașilor ca să-î vie lui mai întâi dihaniile.

cu deosebire că vina de astă dată era netăgăduit a oamenilor noștri politici care sacrificau cele mai vitale interese ale patriei...

~~~~~  
Lascar Catargiu nu era făcut din același lut ca Manolache Costache Epureanu... avea însă unele însușiri care îl făceau mai propriu pentru...

Ei bine, acest barbat a cărui frunte s'ar zice că a fost atinsă de degetul providenței și care...

să continue colaționarea și — să

Leca Morariu

Plânsul teiului

Omului bun din lumea rea

Aș fi mai fericit,
Să nu am nici un nume,
Să fiu gorun sălbătăcit,
Necunoscut în lume,
Să n'am miros în floare
Lemn alb, ușor și moale,
Trup cu rotiri domoale,
Poală de ramuri sumbră
Cu blândă răcoare și umbră!
Aș vrea să fiu . . . un cătăr prost,
Fără'nsușiri, fără de rost,
Să pot, astfel, trăi și eu,
Căci azi — o văd mereu —
Virtuțile m'apasă greu,
Nu mă mai simt deloc al meu
Ci sânt . . . al nu știu cui,
Al tuturor și al nimănui,
Un biet copac sărac,
Ce'n lume numai bine fac,
Dar nimeni nu'nțelege
Și tot ce mă 'nconjoară
Mi-i dușman fără lege!

.

Când primăvara înverzesc,
Eu nu mă veselesc
Ca pomii din grădină,
Căci n'am, la fel ca ei
Cruțare nici hodină.
Sânt doar un urgisit de tei
Sădit pe șanțuri, în alei
Și-a drumurilor tină!
Frunzișu'n loc să mă umbrească,
Mi-l smulg copiii să-l pocnească,
Iară din cele ramuri rupte
Hain din cheuturi
Iși fac pe întrecute

Tilinci, șuerători.
La zile mari, apoi,
E vai ș'amar de noi:
Rămânem sfâșiați și goi
Par'că n'am fi copaci,
Ci-am fi strigoi! . . .
Și-adânc tresar și mă'nfloară,
Când văd la streșini și la scară
Crenguți de tei ce stau să moară
Uscate'n vânt și'n soare-afară!
Iar în biserici, lângă-altare,
Cându-i Dumineca cea Mare,
Mă calcă lumea în picioare
Și sfinții din icoane tac;
Nu văd ei, oare,
Că sânt lemn viu și inima mă doare?

.

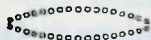
În Mai, când floarea mi-o desleg
Și viața'n firul ei mi-o leg
Duium toți vin și mi-o culeg,
Habar nu au de mine,
Deși eu, foarte bucuros,
Dau ceara la albine
Și dulcele miros
La cine'n juru-mi vine!
Nici coaja nu mi-o lasă'n pace:
Adese mi-o jupoaie,
Pe dos mi-și-o întoarce,
Pentru a face,
Vai, ocară,
Largi oboroace
Și scoarte pe la cară!
Iar lemnul care-mi mai rămâne
Îl stăpânesc de azi pe mâne
Pân'ce-un topor nătâng
În șale mă izbește

Și, doborât, mă frâng,
 Fără să țip, fără să plâng,
 Și numai cioata din pământ,
 De sângera fără cuvânt.
 Târziu, apoi, când la soroc,
 Îmi vine rând să ard în foc,
 Sânt probozit cu ură,
 Că sânt prea slab
 Și nu prea dau căldură!

.
 Ce trist noroc,
 A mele zile=avură!

 Oare'nțeleptul Dumnezeu,
 De m'a făcut atât de bun,
 Făcut=a rău?
 Că mult aș vrea să știu și eu!

Tiberiu Crudu

Prin țară, dealungul vremii¹⁾

În urmărirea celor mai vechi impresii, nu pot să nu mă îndrept cu mintea spre orașul Roșiorii-de-Vede, unde m'am născut, și spre casa părintească, dela care le începi pe toate.

Am cunoscut-o, alergându-i împrejur, în jocurile neîncetate din copilărie, prin curtea mare, străjuită de salcâmi, și am aflat pe înțetul și grădina, nelămurit de întinsă, cu pruni, cu împărăția buruienilor și cu primejdiile ei închipuite.

Locuința noastră, cu fața înspre Răsărit, imi stăruie în minte. O „casă mică“, pentru noi, copiii, se sprijine de „casa mare“, pe care-o văd zâmbind prin ușile cu geamuri și perdele albe în față, prin scara ei de piatră și închipuirea de pilaștri și, mai târziu, prin brazii și florile din grădiniță.

Și, tot umblând, am dat, trecând doar șanțul, și de grădina, încărcată de toate bunătățile, pe care preotul vecin, în rând cu toți ai casei, o lucra din greu în timpul verii, și am văzut acolo ce e o arie de freerat și un cuptor de pâine; apoi, în curtea nesfârșit de mare și cu iarbă verde, am aflat ce este un pătul, o pimniță deosebită, cu multe buți de vin, ce se vindea câteodată cu zece bani ocaua, și o fântână cu cumpănă înaltă, prinsă într'un dud bătrân.

Prin fund, vecini mai mult misterioși, porniau, și ei, tot peste șanțuri, din grădina noastră înapoi, cu câte o cracă încărcată vara,

¹⁾ Fragment din Conferința ținută, în 1937, la Universitatea pop. „N. Iorga“ din Văleni.

iar iarna cu câte un prun întreg, ca să se încălzească în iernile cumplite de pe vremuri.

În partea aceasta, mergând pe stradă, în jos, la cea din urmă prăvălie din oraș, vedeam cum casele se înșirau din ce în ce mai mici, înconjurăte de curți, care se prelungiau cu nesfârșita verdeață a grădinilor.

Iar dincoace de noi mergeau la casa bătrânească, deosebit de atrăgătoare, refăcută la jumătatea veacului trecut, de preotul Iordan, bunicul mamei, care avusese în stăpânire toate locurile acestea. Mai departe ajungeam la casa mică din colțul străzii Vechii Roșiori, care ținea și ea de neamul nostru.

Peste drum de noi mergeam la magazia unde veniau, în anumite zile ale săptămânii, nesfârșite care, scârțâind prelung sub greutatea sacilor de grâu. Țăranii, în cămașă albă și încinși c'un lat chimir de piele, se ațineau la boi și se încordau la hopuri.

Dintr'acolo, peste grădini și case, veniau adesea mângăioase dangăte de clopot dela biserica apropiată, Sf. Teodor, nu chiar așa de veche ca Sf. Spiridon din vale, ori ca Sărdăreasa, mult mai mare și înconjurată cu ziduri impresionante, dar nici mai nouă față de celelalte, multe, din oraș.

Pe strada bisericii noastre și aproape de ea, mă depărtam câte odată până la casa lui Petrache Depărățeanu, tatăl poetului, și, peste drum de ea, la aceea a Deșului, cu mult mai mare. Iar dincolo de biserică, pe calea Dunării, în primăria, mică pe atunci, de unde se auzia spre seară goarna pompierilor, intrând, odată, cu pălăria în cap, ca în „odăița” noastră, l-am văzut pe tata, stând la loc de frunte... Mai departe, pe drumul mic spre gară, mergeam câteodată în casele lui Pișculescu, arendașul, ca și 'n grădina, năpădită de buruieni de nepătruns.

Din colțul străzii noastre mă îndreptam și spre oborul plin de lume dela țară și nu puteam să înțeleg de ce femeile umblau desculțe când ele se „dregeau” pe față și se înfășurau la cap cu largi mahrame, care străluciau.

Pe aproape de Sărdăreasa și de Măldăianu, la altă margine a orașului, am dat de zidurile casei Mălurescului, în care s'au luptat cu vitejie boerii din oraș cu Turcii, pe vremea „Zaverii lui Tudoriu”.

Cam de acolo, dacă lași de o parte casele lui Mănciulescu, ca și grădina publică, întinsă și cu copaci bătrâni, o iei, aproape de casa veche a lui Petrache Basarabescu, pe drumul principal al târ-

gului, care se pare c' a fost întotdeauna plin de viață, după mulțimea de tot felul a prăvăliilor.

Și, poate și deaceea, târgul, văzut mai rar, lua în mintea noastră, o înfățișare de îngrămădire de toate bunătățile dorite.

Pe aproape de răscrucea lui, cu cafeneaua, care a mistuit, în cursul vremii, toată vlaga orașului, mergeam, pe străzile ocolite, înspre școala nouă. În drumurile înspre ea mă văd, mai ales iarna, prin noroaiele vestite, târind cu greu botforii sdraveni, cu care se înlocuiau acolo galoșii și șoșonii, când nu voiai să mergi cu cisme. Și tot așa îmi amintesc de chinul femeilor care treceau spre cimitir, cu tăvile încărcate și lumânări aprinse, prin smârcurile nesfârșite. Dar cât de minunat era, timpul verii, către seară, când vitele se întorceau dela pășune, pe „ulița“ aceasta „a Vacilor“, înfășurând orașul întreg în pânzele de praf, care sclipiau în soare ca borangicurile cele mai măestre !

Pe lângă cimitirul, privit cu pietate, am fost spre dealul viilor, pe Rusca, decât care nu șiam că poate fi urcuș mai mare, dar, n'am putut afla ce înfățișare iau dealurile mai departe.

Mergând pe strada noastră înspre „Vale“, treceam adesea, pe ulițele incurcate, până dincolo de mica apă a Bratcovului, înfram prin viile, întotdeauna încărcate aici, și apoi ieșiam în larg, prin valurile grânelor nemărginite, de-un auriu, ce se aprindea mai tare sub dogoreala soarelui de vară. Pe acolo, undeva, departe mă opriam la poalele pădurii, pe care o îndrăgisem pentru umbra și taina din adâncuri.

Mai rar porniam la Vede, dincolo de gară. Era departe și nu-i șiam bulboanele primejdioase. Câte o dată, când se zicea c'a plouat la „munte“, venia cu furie turbată, trecea de maluri și se întindea până la linia fierată. pentruca, după aceea, săptămâni întregi, copiii să prindă pește cu căldarea din lacurile ce începeau să sece. Odată, după ploi neîncetate, trecuse toate stavilele, se unise cu Bratcovul din vale și înecase tot orașul. Atunci, din pivnițe, toți oamenii scoseseză butoale de viu, iar noi, copiii, pluteam în larg pe albia de rufe.

Bâlciul, cu încurcătura și cu strigătele lui, se întindea pe lângă Vede și pădurea Țigăniei sau a Merigoalei. În pădurea aceasta mergeam cu toții în zilele de Mai și dam câte o dată de-o mănăstire veche și dărăpănată, de care ne temem.

De mult de tot m'au dus, băeți mai mari, și la o vânătoare de rațe sălbatece, spre miază-zi, departe, la Urluiul a cărui apă nu

vedei dacă se mișcă sub trestiiile dese, și mi-au rămas în minte înfinderile mlășfinoase și păsările care se înălțau în stol, de spaima noastră.

Cu trăsura am fost întâi la deal, înspre Bălțații dinspre miazănoapte și apus, și mi-amintesc mulțimea de căruțe și de oameni în portul dela țară, care mergeau în sus și'n jos, și știu că m'am mirat ce mică ajunsese Vedea noastră.

Cu trenul am mers la Alexandria și, mai târziu, la Turnu Măgurele.

Alexandria e prea alineată, cu case ca soldații în front, și prea lipsită de verdeață.

Mult mai atrăgător e Turnu-Măgurele. De acolo până la Dunăre, copacii străjuesc tot drumul larg, dar apa ei cea multă, turbure și amintind primejdii, nu mi-a plăcut așa cum bănuiam.

Țin minte primul drum la București, cam din același timp, cu grija de schimbare a trenului la Costești, cu gara veselă dela Pitești și primii munți în zare.

Când am ajuns însă, în puterea nopții, în Gara-de-Nord, cu toată fierăria de deasupra luminată electric, cu imbulzeala și gălăgia asurzitoare, am rămas de-a binelea înspăimântat. De atunci m'au prins stridența și haosul orașului, și multă vreme n'am voit nici să mă uit, nici să ascult în jurul meu, iar dragi în lege nu-mi erau decât Oltenii, cu coșurile în spinare, care aduceau a oameni ca la noi.

Cu vremea, însă și Bucureștiul a început să aibă farmec, și, încă, unul neînchipuit. Plimbările agale prin Cișmigiu, pe atunci cu drumuri largi, ori — seara, pe străzi, cu cântecele de pian rășfrânțe pe ferestre luminate, înșiruirea de trăsuri, după-amiaza, pe podul Mogoșoai, și mai ales neconținută strecurare pe jos înspre Șoseaua cu teii înfloriți și umbra odihnitoare, sunt, la o anumită vreme, bucurii cum nu poți să întrezezi mai mari.

Tot înspre locurile dragi am fost de mult, din Bucureștii, unde ne mutasem, pe lângă mănăstirea Comana, de pe dealul împădurit, prin Giurgiu, unde am văzut și o geamie, cu minaretul ca un fus, și-apoi încet pe un vapor, unde am privit, cu mare curiozitate, o cadână tânără, cu fața acoperită. Am luat atunci în față cursul maestos al Dunării și-am urmărit, pe malul românesc, câmpia împădurită; am mers pe lângă stufăria câte unui ostrov și m'am uitat, cu luare aminte, la malul bulgăresc, stâncos, un prim hotar spre altă lume, de care însă tot ne apropiam atâtea obiceiuri creștinești.

FĂT=FRUMOS

LITERATURĂ – ARTĂ – ȘTIINȚĂ – VIAȚĂ SOCIALĂ
CERNĂUȚI AN. XII 1937

CUMPĂRAȚI NUMAI LA
COOPERATIVA „MESERIAȘUL ROMÂN”
CERNĂUȚI, STR. PETROVICI Nr. 7
DACĂ SUNTEȚI ROMÂNI ȘI CU FAPTA!...

Cu drumurile acestea, de acasă și înspre casă, în vremea copilăriei, se termină epoca cea dintâi, hotărîtoare în viața orîșicui, de oglindire în minte a locurilor și a oamenilor, prin care interpretezi și înțelegi ce ai să vezi și ai să întâlnești în lumea largă.

(Va urma)

At. C. Bălăcescu

ooo○ooo

Sucevii

Târg domnesc, Cetate, cine îți mai suie
Colnicele tale cu priveliști rare,
Cine mai străbate pajiștea verzuie.
Căărui prin hoide, drumuri cu răzoare?...
Sub argintul frunzei ploilor din vale
Cine mai ascultă dolna apei tale?

Cine mai contemplă zarea ta senină:
Feerii de-amurguri ce te încunună
Ca pe cea mai sfântă maică bizantină?
Cine-și spală gândul în argint de lună
Să ți se închine în veșmânt de rouă
Sub împovărarea razelor ce plouă?

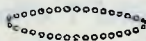
Frescele bătrâne cine le mângâie —
Diamante rare ce-au trecut prin vreme —
Adormite 'n cântec, smirnă și tămâie?
Cine mai ascultă vântul care geme
Fluerând prin turle și golașe ramuri,
Ploaia tremurândă care baten 'n geamuri?

Clopotele tale le aud cum cheamă —
Grai din alte vremuri ce-a 'nălțat norodul.
Și pe tot cuprinsul cuvios distramă
Cânt de pomenire pentru Voievodul,
Vise în risipă — jerbe pe morminte —
Cine mai presară zidurilor sfinte?

Sus, pe culmea 'naltă, Tu rămâi de-apururi
Soarele credinței pentru fiii Țării.
Fruntea Ta sculptată 'n limpezimi de-azururi
Va 'nflori, prin veacuri, raza cugetării.
Din a tale ziduri aspre și bătrâne
Și-o sorbi avântul Neamul meu de mâne.

Adelina I. Cârdei

Giurgiu, 23 Noembrie 1937

POPULARE

Frunză verde... — pai și scai	— Hai în trei ne=om învăț!
Inimă de putregai,	— Că s'or rupe cioarecii...
N'am cuțit să mi te tai	— Rupă=se! Am două oi;
Să văd ce durere ai!...	Le=om tunde, ne=om face noi!

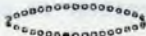
*

*

Frunză verde și trei spice	Haide mă, că mere bine
Tot ți-am zis, mamă, și=oi zice:	Nici o cârsmă nu rămâne
Nu mă da după urit	Nebăută fără mine,
Să=mi fie mormântu strâmt,	Nebăută, nemâncată,
Da mă dă după cel drag	Cârșmărița necercată...
Să=mi fie și'n groapă larg...	

Dela † *Casandra Hurjui* din Tărășeni (Bucovina), analfabetă, de cam 40 ani vârstă

culese de **Octavia Lupu=Morariu**

Bucevschene

Lista tablourilor Bucevschi din expoziția Mitropoliei (Octomv-re a. c.) ne prezintă în prim rând „drapelul studențimii române din 1871 cu chipul lui Ștefan cel Mare, oferit Mănăstirii Putna“.

Precizăm: E vorba de un prapor pe care D=na general Ha=ralambie nasc. Magheru l= a comandat, în numele Olteniei, cu ocazia serbării dela Putna din 1871, în care prapor pictorul Bucevschi a pictat portretul marelui erou (Ioan Slavici, *Amintiri*, București 1924 pag. 49 și 50). Ștefan cel Mare e făcut cu barbă spre deosebire de portretul dela fundația Episcopului Melchisedec din Roman, făcut de Bucevschi, în anul 1884. Această deosebire se explică prin faptul că la 1871 Bucevschi nu cunoștea decât portretul lui Ștefan cel Mare imaginat de Gh. Asachi, în care eroul e prezentat cu barbă, și că un an mai târziu, în 1881, fu descoperit portretul autentic din evangheliarul dela Humor, în care Ștefan cel Mare e înfățișat fără barbă.

În aceeaș listă la numărul 1 e menționat portretul Mitropoliei lui Silvestru (proprietatea D=nei Olga Morariu). E un portret mai

vechi care-l reprezintă pe marele Mitropolit pe când era încă Arhimandrit, demnitate pe care a obținut-o când a trecut în starea monahală, la 1874. Mențiunea din broșura mea *Bucovina în pictură*, la pag. 30, că Bucevschi ar fi luat un premiu la o expoziție din Viena, cam în 1874, cu portretul Mitropolitului Silvestru (bazată pe relațiunea uneia dintre surorile pictorului), e de rectificat că-l va fi luat cu acest portret al *Arhimandritului* Silvestru (care în adevăr poate să dateze din 1874) și nu cu celalalt portret al *Mitropolitului* Silvestru, în formă de medalion, care datează de sigur de după 1880. Mai putem preciza că din epoca până la 1875 datează și portretul Arhimandritului Blajevici (numărul 5 al aceleiași liste) pe când cel al Mitropolitului Blajevici din sala roșie a palatului Mitropoliei e făcut între 1877—1879. În privința acestui din urmă portret (al Mitropolitului Blajevici) semnalăm interesanta notiță a d-lui Eugen I. Păunel din revista „Făt-frumos” 1935 pag. 94, care relatează că măiestria pictorului Bucevschi e evocată în formă de legendă de N. G. Rădulescu-Niger.

*

Nr-ul 7 din aceeași listă a tablourilor expuse de Mitropolie (proprietatea pâr. Tit Gheorghian) nu-l reprezintă pe Episcopul Dositei Herescu (1750—1789), cum arată greșit lista, ci pe Mitropolitul Moldovei Dosoftei (1630—1693) traducătorul în versuri al Psaltirei din 1673. Acest portret a fost făcut de Bucevschi în mai multe exemplare (unul se găsește la Societatea pentru cultură, un al doilea în Muzeul bisericesc al Mitropoliei) și nu e decât o copie după portretul ce se găsește — dacă nu mă înșel — în biserica Sf. Gheorghe dela Mănăstirea Sfântului Ioan din Suceava.

*

Indicele general al revistei bisericești literare „Candela” pentru anii 1882—1914, alcătuit de prof. universitari Dr. Vasile Gheorghiu și Dr. Vasile Tarnavski, ni-l arată (pag. 16) pe pictorul Bucevschi și ca scriitor. Bucevschi a colaborat la această revistă cu articolul *Sfințirea bisericii ortodoxe din Agram*¹⁾, anul 1884, pag. 665 și cu un articol intitulat: *Icoane ortodoxe*, anul 1889, pag. 386—388. Cu ajutorul acestui indice și al revistei „Candela” s’ar putea identifica și bisericile sfințite în era Mitrop. Silvestru, ale căror altare în cea mai mare parte au fost pictate de Bucevschi.

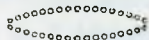
¹⁾ Zagreb.

Răsfoind acelaș *Indice* al rev. teologice „Candela,” pentru 1882—1914, aflăm și cuvântarea preotului Vasile Calancea la moartea pictorului Epam. Bucevschi publ. în „Candela” 1891 pag. 187—190.

*

Îmi amintesc că la moartea pictorului Bucevschi masca sa mortuară a fost luată de către prof. Ioan Pășlea din Câmpulung. Dacă mai există, n’ar putea fi oferită ca și atâtea alte relicvii, ce le posed unii, *Muzeului Bucevschi*, pe care l-a înființat Mitropolia noastră ?

Corneliu Gheorghian

EP. BUCEVSCHI

„Floricele, poștiți floricele !“

Bei uns (La noi)

de Goga

Bei uns gibt's grünen Tannenwald
Und Auen, wie von Seiden ;
Bei uns gibt's bunte Falterpracht
Und Häuser voller Leiden.
Die Nachtigall aus fremdem Land
Lauscht unsrem Doinaspiele ;
Bei uns gibt's Blumen und Gesang
Und Tränen viele, viele ...

Am Himmelsbogen heisser brennt
Bei uns die alte Sonne,
Seitdem sie nicht mehr auf dem Hang
Erstrahlt zu unsrer Wonne ...
Bei uns erzählt's von Leid und Weh
In tiefer Waldesnische,
Und Leiden führt der Muresch mit,
Es führen's die drei Kische.

Bei uns die Weiber weinend stehn,
Wenn sie am Rocken spinnen ;
Es weint der Vater und der Sohn,
Versenkt in schmerzlichen Sinnen.
In unsrem milden Himmelsstrich
Klingt sanfter unser Reigen,
Wenn unsre Lieder wehmutsvoll
Uns in die Augen steigen.

Die Falter scheuer sich zum Flug
Ins blaue Weite dehnen ;
Der Tau, der auf den Rosen blitzt,
Das sind ja unsre Tränen.
Der Wald, dem wir verbrüdet sind,
Er regt des Mantels Falte
Und sagt, aus Tränen sei gemischt
Die Flut im greisen *Alte* *).

*) *Alt*, numele german al *Oltului*.

Wir hegen unerfüllten Traum
 Als Sorgenkind am Herzen;
 Vor Leid um ihn zur Grabesruh
 Ging Ahn um Ahn mit Schmerzen...
 Aus längstvergessnen Zeiten klingt
 Der Sehnsucht dumpfes Stöhnen:
 Den leeren Wahn des Zukunftsstraums
 Benetzen wir mit Tränen.

Trad. de *Reinhold Scheibler*

EP. BUCEVSCI

Maiolică

(Propr. d-nei Octavia Lupu-Morariu)

La munte

10 Iunie 1937. — Arșiță, nu alta, — chiar și la munte. Locomotiva parcă tot a secetă gâfâie. Puținul și scumpul porumb muntenesc de prin cele grădini, galben=ofilit. Până și'n Vatra-Dornei, la ceasul 3 d. m., leșinător zăduf.

„Sezonul“ încă nu=i inaugurat. Preparativele par a fi abia pela început. Hotelul „Traian“, pustiu. La Cazinou, ca și la vecinul izvor de burcut, și'n parc (la straturile de flori), lucrările, nici grija să se'ncheie. Doar pe promenada muzicii, puțină viață, reprezentată de pe acuma chiar, de pelița pistruită și ochii injectați. Dragă, idilică liniște sus, în vastul parc balnear, cu îmbietoare flori de munte prin cele fânețe.

Dar fiindcă cel de=al treilea tovarăș de drum al nostru, Bob, seter de exigență rasă pură, își reclamă baia, coborîm în albia râului, chiar pe lângă podul parcului, și-o luăm de=alungul apei: adevărată spaimă, albia biete Dorne vădindu=se a fi depozitara celor mai imunde resturi, — și a celor aduse de viitura apelor și a celor prisoselnice în ogrăzile dornene. Să credem oare că și aici încă n'a început „sezonul“?

Mai are apoi Dorna și alte mijloace de a deconcerta: Pe=o zăpușeală ca aceasta, jocul flăcăilor și fetelor are loc în cutare cărșmă din strada mare, unde se văd stârvind cogemite munteni semiorășenizați.

Seara, Ziua Eroilor e sărbătorită printr'o „retragere cu torte“ în care nu lipsește fanfara, rachetele și parodia celui=alt șablon.

11 Iunie. — Matinală vizită de rigoare la *Institutul de hidroterapie*. Înviorătoare impresie simpatcă: personalul de serviciu refuză, — refuză categoric orce bacșiș. Umbli din Ponțiu la Pilat în căutarea unei plute. *Oficiul turistic*, afișat cu emfatica egidă a Ministerului și existent numai prin această tablă, nu=ți poate servi nici o informație. Exact povestea lui Artur Gorovei din clasicul foileton *Năzbâtii turistice* („Lumea“ Iași, apărută chiar acum: la „12“ Iunie 1937): „Ca orișicare popor civilizat, am organizat și noi un serviciu special de... *turism*, care înghite multe zeci de milioane pe an, din impozitele producătoare de sărăcie materială și deprimarea morală a populației“. E vorba de O. N. T. (Oficiul național de turism) — și continuă d=el Gorovei: „Acest O. N. T. ne=a fericit și pe noi cu un biurou special al turismului, pe lângă Prefectura județului. Este un... *tont* cel ce crede că la asemenea... *ont* poți să capeți vreo informație cu privire la *ontism*. Odată îmi trebuia harta județului... Unde pot să găsesc o hartă mai

bună a drumurilor decât la biuroul de turism. Funcționarul respectiv, un tânăr foarte gentil și îndatoritor, a dat din umere, s'a simțit jenat să-mi spuie că n'are asemenea lucru, în biuroul lui... Altădată am întrebat dacă podurile pe drumul dela Bicz până 'n gura Cheilor sunt reparate... Acelaș gentil șef al biuroului județean de turism, contrariat de situația în care se afla, mi-a zâmbit semnificativ și mi-a mărturisit că nu poate să-mi dea astfel de informație“...

Dar cetiți, cetiți-le neapărat aceste minunate *Năzbâtii turistice* și aflați că după „Revista oficiului național de turism“ An. II Nr. din Mai 1937, celebrele *Toance* sunt, la vale pe Bistrița, „dincolo de Borca“!!! Și încheie A. Gorovei, cu moldovenească amărăciune: „lucrul este explicabil: valea Bistriței este focmai în... Moldova“...

La intervenția, bag-seamă a unui „Pilat“ (= care=și declină orice răspundere), plutașul Ilie Pavelescu te asaltează în plin restaurant: că te duce până'n Broșteni pe 1.000 lei. Prețul normal fiind 200 lei, — ce alta-i poți răspunde decât că Paveleștiu de obicei sunt oameni de omenie!... Noroc de-o leliță care, văzându-ne la strâmtoare, ne în-deamnă: — Iirraa, da duce-vă=ți până'n *Gura=Negri*, că nu-i zi să nu sloboadă de-acolo o plutuță=două! —

Și, mai noroc apoi, că soarta ni-l scoate'n cale pe jovialul se-cretar general al *Societății de turism și ski* „Dorna“, d=l O. Gh. B. R. (Odo îi zicem noi mai scurticel), adevărat promotor al turismului: pentru a paraliza eventuale ostile instigații din partea refuzatului Ilie Pavelescu printre ceilalți plutași, d=sa ne însoțește până'n *Arin* la *Gura=Negrii*. Căldură și colbărie leșietică.

Descindem la hanul fruntașului Petre Necula. Arvunim pluta: 200 lei până'n Broșteni. Batem palma și cinstim vinul de=aldămaș: — Gata, de=acu nici Ilie Pavelescu nu mai are putere! — ne asi-gură multi=pătitul Odo.

Dealungul apei, tot o plută gata de pornire. Și tot un bocănit de *țapine* și topoare. În față, *Bârnărelul* pleșuv de pădure: — Gos-podărie silvică sătească! — ne lămurește mentorul nostru Odo — Pe când cea a „fondului“, iat=o! — zice d=lui, mânăind cu mâna înspre măgurile din fund, peste cari, în dreapta domină *Pietrosul* (*moldo-venesc*), iar în stânga stăpânește Domul *Pietrile Doamnei*.

Încartiruiți minunat în căsuța dealături a aceluiaș bine=cuprins Petre Necula, ieșim apoi într-o împințire înserării. Umflată și bu-sumflată de hait, Bistrița sborșește chiar și un pic de *schinare* (bom-bare convexă în mijlocul șuvoiului). Aice, la mal însă, abia de se

prelinge, clipotind cu îmbietoare șopote. Ne-a ispitit să ne așezăm pe cutare plută fixă și prindem a ne poftori cunoștințele literaricești asupra drumurilor cari așteaptă ca să ne ieie în primire. Începem cu... — cu bucovineanul N. Gane; și nu prețetăm să-l socotim chiar și al bieteii Bucovine robite pe seninul, duiosul, patriarhalul Folicinean care de mult și adeseori ne-a căutat la *Piatra lui Osman*, la *Comoara de pe Rarău* și pe bătrânele drumuri ale Bistriței, însemnând pentru dânsule (în *Zile trăite* 1903, 240) mărturii ca acestea: „Doamne, ce țară!... Nu există penel de pictor, nici grai de poet care să poată da măcar o idee de priveliște ce se desfășurau dinaintea ochilor noștri la fiecare cotitură a râului. Pe când toate râurile din țară, Oltul, Ialomița, Jiul, Dâmbovița, curmezișesc munții și'n câteva oare te vezi numai decât ieșit în prelargul șesurilor, Bistrița din contra curge dealungul între două șiruri de munți mari și-i trebuie plutașului două zile întregi, altădată și mai mult, după iuteala apei, ca să răsbată la câmp. Iar în aceste două zile, câte perspective, câte panorame nouă, care de care mai neașteptate surprind vederile, întocmai ca decorurile de teatru într'o feerie“. Și continuăm cu clitorul turismului român... înoficial: „Multe râuri s'aruncă din strâmtorile Carpaților în roditoarele noastre câmpii, niciunul însă nu deschide în băteștiștea munților o vale mai luminoasă și mai fermecătoare ca Bistrița Moldovei. Ea întrunește 'n întinsa-i domnie, sălbătăcia Jiului, marea Oltului și bogățiile Prahovei. Călătorii străini cari au străbătut-o pe plute, din Dorna până'n Piatra, o pun cu drept cuvânt printre cele mai frumoase ape din lume“ (Vlahuță, *România pitorească* 1908, 185).

O scaldă bistrițeană vine apoi să completeze euforia fizică și sufletească reclamată de-o adevărată zi de munte.

Văile prind a fumege departe... Perspectiva își reliefiză și mai plastic adâncimea, cu tot mai umbrite tălăzuri de munte, cu tot mai sinilii contururi. Glasurile înserării prind a zvonii. Sturzi și mierle fluieră, în mai fârzia primăvară a muntelui, ca la țară în serile deniilor de Paști. Focul din fața colibei, dincolo pe mal, aruncă punte pe fîcșul, în care stelele adâncurilor celor de sus desăvârșesc atmosfera de denie a sufletului...

12 Iunie. — Se 'ngână omul cu somnul, când cucul prinde a-și număra clipă de clipă bucuria lui de frunză-verde și de pierde-vară. Straniu e strigătul lui: și chiot de bucurie, parecă, și chemare a pus-tiului din fund de codru. Primăvara cântă și cu fraged mehaiit de mielusei, jupânul Petre Necula profesând și... măcelăria!

Muntence călări trec înspre Dorna.

— Da ce-i fi având în plosca ceea, leli? — te faci a întreba.

— Aghiazmă dela Gogoseni! Burcut, burcut! —

Burcut dela Gogoseni?! —

— D'apăi mare lucru nu-i să-l gustați și dumiavoastră! Că tot n'aveți ce face pân la vremea plutelor. Pân la izvor să tot fie un ceascuț bun. —

Cu nepoțica gazdei călăuză, o pornim așadar la burcutul gogosean. Coborim dealungul Bistriței, cu Bârnărelul, Oușorul și Suhar-delul în spate, cu Pietrele Doamnei și Pietrosul în față. O facem *ceala* în sus, printre îngrăditurile a trei-patru case. Din mai fiecare ogradă răsună întrebarea adresată prichinduştei noastre tovarăşe, încărcată cu un coşcogemite şipan: — Da 'ncotro, tu hă!?

— La burcut!

— Că vin şi eu! —

Foarte curând ceata noastră creşte până la „efectivul“ de $2\frac{1}{4}$ turişti şi 4 călăuze de 1—2 şchioape.

Drumul de-aci 'ncolo ni-i tot o floare: tot o floare a acestor costişe împistrite cu atâtea varietăţi cari ar fi podoabă oricărei grădini şi tot o floare a spornicului grai ţărănesc şi a cuviinţei rustice, nestricate de similicultura târgoveată.

— Şi-ai vrea să ai un barij ca doamna?

— Nu! Că nu-s doamnă şi nici n'am să fiu!

-- Ba mai ştii de unde sare iepurele?

— Nu! Că nu orcine poate fi doamnă; că la domnie se cere şcoală şi bătaie de cap... —

Deci cu totului=tot altă omenie decât cea experiată alaltăieri, în cutare compartiment de clasa a III=a, cu o ceată de săteni, stând în gura unei puşlamale ţărăneşti, care mi ți-i tot descânta pe „domni“: că „domnăretu nu-i nici de zeama oaelor“, că „domni-s ghioarle“, că-~~asa~~ şi pe dincolo... Pânce, sărindu-ţi ţandura, l-ai retezat scurt: — Ia ascultă, bădi, trenul ista cu care îmbli acuma, dumiata cu sapa l-ai făcut, ori mintea de domn? — de-a rămas gură=cască în hohotele de râs ale întregului său auditor...

Ce binefacere, această primăvăratecă scaldă în adevărata cuviinţă românească, ferită de acel specific zurbagism, care de câţva timp îşi tot strigă neobrazarea în cărările obşteşti. Şi cât de înviorător o auzi ciripind omenia românească:

— Mi-i dor de-acasă... — prinzi cu urechea ahtul unei tovărășițe de drum cătră vecina ei.

— Cum de-acasă? — intervii.

— Așa : de mămăică, de tălăica, de surori...

— Da de când nu i-ai văzut?

— De două zile încheiete, de când is la mătușa Frasăna. —

Roua încă nu s'a luat. Florile pajiștelor scânteie de primăvăratece. Primăvară și'n atâtea glasuri ale codrului. Trecem ape ca la crima. Păstrav să fii aici și pasăre legănată de tămâia brădetului, — și să nu mai pleci!

Urcăm ponciș. Pe-o colină, două codane la sapă.

— Doamne-ajută! Ce mai veste-poveste?

— Multă'n'im. Ia mai prășuim : ceva și mai n'imn'ica.

— Da pân la burcutu ceala, mult să mai fie?

— Mult ce-o fost, puțin ce-o rămas : Un deal și-o va' și-o limbă¹⁾ — chicotește răspunsul.

Abia ai mai trecut un pârlaz — și fântâna cu burcut, prinsă în trunchiu de copac, se vestește, înroșindu-și cărămiziu ciurgăul-părăuaș. Cum dau cu toatele năvală, apa se tulbură numai decăt.

— Că tu, Leană hăi, ai tulburat-o!

— Ba zău-că tu!

— Ba zău-că nu eu!

— Hai-hai, nu vă zăucăiți atâta că v'a râde doamna! Mai bine, hai la izvor.

Isvoru-i numai ceva mai în deal : supt un moș de plop, prelingându-se ată pe jgheaburelul de lemn și cântând suptirel în liniureala lui argintie. Cum i-i glășciorul, așa și gustul : ager și ascuțit. Mai rar burcut ca acesta! Pe paturi de mușchiu, sub poală de codru verde, cu vinul lui Dumnezeu în ulcică, rece de „asudă” toate bi-doanele de el..., — înțelegem că din fundul-fundului, peste atâtea măguri, *Pietrile Doamnei* ochesc și ele 'ncoace, radiind de bucurie că nici în acest tănuuit cotlon nu scăpăm vederii lor.

Binecuvântat pământ, sân de nebănuite bogății virgine, cu haruri care-ți ridică sufletu 'n slavă și cu un neam de atâtea vrednicie câtă vreme nu l-a buimăcit pecingenea simili-civilizației...

Până să-ți înregistrezi evenimentele zilei, — stolul de tovrășițe

¹⁾ Un deal și-o vale și-o limbă de pădure.

s'a sburătăcit. Ceasul îmbie la întoarcere. Chemări prelungite trimise pe urmele lor, le readuc.

— Da unde=ați fost?

— Am fost noi, unde=am fost! Și n'am imblat degeabușă. Poftim! Aista=i pentru doamna! — Iar *aista* e un întreg mănunchi de frăguțe. Și pare c'ar fi cazul unui concurs de manifestare a celor mai gingașe atențiuni, așa se întrec cu toatele...

Ne revanșăm ajutându-le la căratul damigenelor cu burcut, care=s „hăt greute“.

Ațintește=ți bine ochii asupra acestor de=acum neuitate tănuiri ale farmecului muntenesc, întrebându-te, ori de ți=a mai fi dat să le vezi cândva, sau, poate, îți iai pe totdeauna rămas-bun. .

În cale ne mai întimpină și alte șipane pornite 'n sus, după anonimul burcut gogosean, ieșit din nespusa dărnicie a pământului românesc.

Acasă, surpriză! Cine ne iese 'n cale, în cea mai perfectă ținută turistică? Acelaș condescendent Odo, sosit dela Dorna pentru a ne fi tovarăș pân după *Colbu*.

În curte altă serie de plăpânde mehăiri. Și... biete trupușoare, proaspăt desblănite, spânzurând în parii gardului. Frageda cărniță tremură în continuă vibrație, trupul întreg fiind de mult mort, dar nervii murind încetul, unul câte unul.

Tot astfel când al nostru dor

Pieri în noaptea=adâncă,

Lumina stânsului amor

Ne urmărește încă — răsună, aproape cinic, celebrul citat. Iar polisportivul Odo se vedește un pasionat al lui Eminescu; ba chiar și un fălmăcitor în nemțește al lui, recitându-ne:

Zum Sterne dort im Himmelsraum

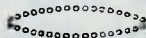
Da ist der Weg so weit,

Dass uns in Tausend Jahren kaum

Sein bleicher Strahl erreicht...

(Va urma)

Leca Morariu

Vitrina Cărții

Dimitrie Ieșan, *Repertoriu la Monitorul Oficial, cuprinzând legile și regulamentele de interes general 1862—1937*, iar pentru timpul mai nou și decretul regal, jurnalele consiliului de miniștri, decisiunile ministeriale și comunicatele oficiale, în vigoare la 1 Septembrie 1937. Inst., de arte grafice „Bucovina” I. E. Toroușiu, București 338 pag.

Publicație cât se poate de utilă și de binevenită, asupra căreia „Curentul” de Joi, 4 Noembrie scrie următoarele:

„În noianul de legi și decrete=legi cari se votează și se promulgă — tot mai numeroase în fiecare zi — apariția unui ghid formează cea mai merituoasă lucrare, căci numai el poate fi firul conducător al Ariadnei, care să conducă pe oricine prin labirintul atât de întortocheat al operei legislativului nostru.

O asemenea lucrare a fost întocmită de d-l D. Ieșan, directorul general al administrației de stat din ministerul de interne, care cu răbdare de benedictin, a catalogat și clasificat — pe compartimente — toate legile și dispozițiile modificatoare, astăzi în vigoare.

Contribuția acestui Repertoriu Oficial este dintre cele mai binevenite pentru toți cei ce sunt obligați a căuta textele legale, iar lucrarea este de un real folos tuturor administrațiilor publice cât și particularilor cari au nevoie să se orienteze asupra întregii structuri a legislației noastre.

Repertoriul la Monitorul Oficial — poate ajuta pe oricine să capete indicațiile necesare în orice domeniu al activității legislative.

Autorul lui merită deci toate elogiile pentru munca depusă și mai ales pentru rezultatele atât de prețioase, la care a ajuns, dând la iveală acest interesant *Repertoriu*“.

La rândul nostru, îl felicităm cu legitimă mândrie pe distinsul nostru compatriot pentru asemenea document de acea ordonată și devotată muncă specific-bucovineană, pe care D-Sa, de atâția ani încoace, o reprezintă în înalta situație de încredere ce o deține.

Cât pentru rezultatele de care vorbește „Curentul”, unul din ele ar fi contatarea cât sunt de rare, de puține legiuirile anterioare Unirii d-la 1918, care să mai fie în vigoare!

V. M.

* * *

Provincia, săraca ! (O Densușianu, *Literatura română modernă* vol. III, București 1933). — Provincia, sărmana ! Ce greu răzbate

dânsa în Capitală, chiar și'n domeniul științei, — și chiar și'n studiile laboriosului Ovid Densușianu !...

Sunt uluitoare anumite anacronisme din *Literatura română modernă* III 1933. Crede deci (la 1933!) d-l O. Densușianu (pag. 72) că n'am fi cunoscând data nașterii lui Alecu Rusu¹⁾: „anul nașterii nu ne este cunoscut (pare să fie 1817 sau 1818)“. Ba! Știm, încă din 1923, dela comunicările lui Traian Ichim, publicate în „Viața Românească“ An. XV 1923 vol. 54 pag. 101 și urm. că Al. Rusu s'a născut la 17 Martie 1819. Și tot cu Tr. Ichim precizăm pentru O. Densușianu (pag. 73) că Rusu a murit la 4 Faur 1859. Date ca acestea, provinciala revistă „Făt-frumos“ le știa acu la 1926 (v. Nr. 1, An. I 1926)!..

Pentru prezența lui Gr. Alexandrescu la Brăila, O. Densușianu, neștrăbătând întreaga²⁾ operă a lui Gr. Alexandrescu, pune între-barea: „nu știm când dânsul a fost pe acolo“ (109). Am arătat, noi provincialii, când, lămurindu-l atunci pe alt corifeu al Capitalei: E. Lovinescu; cf. articolul nostru *Gr. Alexandrescu la Brăila* în „Făt-frumos“ An. III 1928, 196.

Alt... provincial, G. Bogdan-Duică în *Istoria literaturii române moderne* 1923, 268–269 ne-a convins că fabula *Toporul și Pădurea* nu „ne îndreaptă spre *La forêt et le bucheron* a lui La Fontaine“ — cum pretinde O. Densușianu (pag. 137), ci înspre *Talmudul* și *Midrașul* evreesc. Am mai înfierat odată persistența științei din „capitală“ (reprezentată atunci prin M. Dragomirescu și apoi prin emulul d-sale Raul Teodorescu) în această erezie (vezi „Făt-frumos“ 1928, 92). Îi cerem și d-lui O. Densușianu să se conformeze progresului științific.

Impresie bizară produce (în provincie...) și ruginita și banala neologismofagie din pasagiul, pe care tocmai un O. Densușianu s'a găsit să-l semneze: „să nu uităm că și alți scriitori de pe la 1860

¹⁾ „Numele lui adevărat era Rusu“ — zice chiar și d-l O. Densușianu, care totuși reeditează permanent schimosirea: *Russo!* Articolul *Critica criticii* apărea în „Abina Românească“ 1846 semnat românește A. Rusu (v. ediția P. V. Haneș, 1908, 3). Numai pentru „eufonia“ cetirii franțuzești a numelui său, Rusu semnează *Russo*. Ba odată (cf. *Scrisori, fragmente, cugetări*), glumește: „toți cci ce poartă numele de Russo sânt destinați a fi persecutați; omonimul meu Jean Jacques a pățimit mult în viața lui! Ce asemănare măgulitoare pentru mine!“

²⁾ Hălăduirea lui Gr. Alexandrescu la Brăila are doar și repercusiuni literare cf. „Făt-frumos“ 1928, 196—197.

au abuzat de neologisme — contagiune literară pe care nici azi mulți nu o știu evita“ (96).

Cum apoi marele și atot-compensatorul avantaj al provinciei e de-a avea tot răgazul ca să-și spună cuvântul temeinic și nepripit, — de ce n'am veștezi și celelalte stângăcii? D. p.:

1. Vorbești tu (pag. 51) pentru vremea lui N. Bălcescu de: *Iugoslavia*; iar —

2. sub raport stilistic, te dai la infracțiuni ca acestea:

a). artificial și anemic specimen lexic¹⁾, „vădindu-și cât colo obârșia de eprubetă și de laborator“ cum este rumânul *întrîurire* (la O. Densușianu pag. 12, 17, 25, 106, 108, 110, 141², în loc de sănătosul neologism *influență*; — b). impropriul posesiv *lui*, *ei* în loc de *sale*, = și: „În... această prezentare a ideilor *lui* (= *sale*) Russo (= *Rusu*) arăta...“ (83); „Clasicismul l-a făcut... să tempereze (= să-și tempereze romantismul inspirației *lui* (141); „Păreră ce are (= ce-și are) temeiurile *ei*“ (144); — c). impropria, neromâneasca, decalchiata exprimare a impersonalului prin pers. a 3-a a reflexivului (ca 'n limba compartimentelor C. F. R.: „*a nu se pleca* în afară!“...): — „În primul rând, se ajunge atunci să se înțeleagă...“ (23) — frază care mai suferă și de nevolnicia repetării moleste a reflexivului...; — d). strania semantică a verbului *inlesnesc*: „numai (= „abia“!), mai târziu se inlesni să continue“ (50); — și e). diuumul repetărilor moleste: „*Puterea armatei...*, care apăru în vol. II. al Magasinului istoric pentru Dacia, care am văzut că...“ (49); „prigoniri chiar din partea Domnitorului, care da ușor ascultare șoaptelor intervențiilor, celor care nu priviau cu ochi buni“ (59); „o câmpie întinsă..., care-i aduce aminte de atâția care și-au jertfit vi-e-a-ța“ (109); „pe care a înțeles de multe ori mai bine decât alții cum trebuie să le modereze. Nu cunoaștem bine data nașterii lui“ (58—59); „Aceasta arată însă mai puțin însușirile lui în acest gen și ca să-l cunoaștem ca artist în descrieri ne oprim mai curând la acest pasaj...“ (62—63); „revenia la poesia noastră, cu deficiențele ei“ (142).

...Căci provincia are răgaz și reclamă altă toaletă în *istoria* (id est și'n *critica* și *estetica*) literară! Mai mult pieptene, mai multă cimbristă!

Capricioasă, ca și mania scrisului *vi-c-a-ța*, (în fața căreia totuși s'a „proșternut“ întreaga Academie Română!...) e ortografierea: *pro-*

1) Cf. Leca Morariu, *Maiorescu și neologismul* 1937, 19.

satori 47, organisa 51, prezentare 83, viziune 109, realizare 117, stigmatiza 135, armonizeze 141 — dar : răgazuri 103, scăzută 105, înzestrat 123, izgonit 133.

Iar din întregul praznic, o bombonică și pentru dezghinul în dulce infinitum al matadorului T. Pisani¹⁾: pluralul (de care, firește, noi nu ne sinchisim de loc) *pasaje* (59).

Leca Morariu

* *

Studii Italiene, An. III 1936, Director: Alexandru Marcu. — Revista „*Studii Italiene*“, condusă de d-l prof. *Al. Marcu* dela Universitatea din București, aducând, și'ntr'acest al treilea an de apariție, noi și importante contribuții privitoare la relațiile culturale și literare italo-române, contează printre marile noastre periodice de temeinică cercetare științifică. Bogatele recenzii, însemnările bibliografice, cum și largul răboj cronologic, interpretează critic sau notează amănunțit cultura italiană, din anul 1936, în legătură cu țara noastră. Totuși se poate întâmpla ca unele din obiectele de preocupare ale acestei distinse reviste, — ca de pildă eseul d-lui *Giulio Bertoni* despre „*Giacomo Leopardi*“ publicat (în revista clujeană „*Gând Românesc*“ IV 1936, nr. 1) de același traducător ca și *Limbă și limbaj* (din „*Revista Fundațiilor Regale*“), notat în actualul volum de „*Studii italiene*“ la pagina 245 —, să rămână neînregistrate. Semnalăm acest relativ-singuratec caz pentru a sublinia accentuat vastitatea câmpului de activitate al cercetărilor dirijate de d-l *Al. Marcu* și strădania de-a prinde țesătura culturală italo-română sub multiplele ei aspecte. Iar rezultatul acestor investigații, spre a-l reduce la dubla sa importanță, ținând totuși seamă și de alte valori (sociologice, psihologice etc.), lăsmurește din ce în ce mai mult, pe de-o parte, fascinelul, intensitatea și puterea de expansiune a producțiilor spirituale italiene (cultura, arta în genere și literatura îndeosebi), cum și, pe de altă parte, evoluția culturii și mai ales a literaturii românești cu contingentele sale de proveniență italiană. Astfel, dela apariția lor, „*Studiile Italiene*“ analizează minuțios soarta diferiților scriitori ai patriei artelor și ecoul lor în literatura română.

În actualul volum, d-l prof. *Al. Marcu* se ocupă îndeaproape de reflexul ce l-a produs în România viața și opera lui *Torquato*

¹⁾ pentru *ignoranza* căruia *avantajele* e o „rostire la fel cu *jam-jamurile*, în loc de *geam-geamurile*“ (v. „*Universul*“ An. 53, Nr. 281 din 11 Oct. 1936.

Tasso (1544—1595). Se oglindește aici nu numai erudiția, dar adâncă înțelegere cu care autorul tratează (pg. 5—93) pe *Torquato Tasso în romantica românească*. Explicând această „întruchipare de poet pur” care este Tasso, directorul Revistei arată documentar interpretarea pe care i-a dat-o, inspirându-se, traducându-l sau scriind despre el, un *Gh. Asachi, Heliade Rădulescu, C. Aristia, Gr. Alexandrescu, Gh. Crețeanu, Anastasie Păcleanu, Aron Densușianu, Al. Candiano-Popescu, Nicolae Ținc, P. Cerna* și alți scriitori asupra căroră cinquecentescul poet, încununat de aureolă romantică, exercita o ademenitoare atracție sau îi influența prin răsunsetul motivelor operei sale în acea vreme (Eminescu). Astfel s'a făcut cunoscut direct, Tasso, prin opera sa, îndeosebi *Gerusalemme liberata*, iar uneori prin traducere franceză: *Lebrun* pentru tălmăcirea lui *Gr. Alexandrescu* și cea a lui *A. Păcleanu*, iar *J. G. Viennet* pentru biografia lui Tasso publicată de *H. Rădulescu*. *La disperazione di Giuda*, editată la București în 1852 de profesorul italian *Ieronimo A. Abbiatici* (despre a cărui activitate culturală în România se ocupă d-l Marcu la pg. 177—180), precizează d-l prof. *Al. Marcu* că nu e opera lui Tasso ci a friulanului *Giulio Liliano*. Între traducătorii „Ierusalimului liberat”, locul de frunte, stabilește mai departe d-l Marcu, îl ocupă *Heliade Rădulescu* (71): „Traducerea, evident, — spune directorul *Studiilor Italiene* —, are ceva din atmosfera originalului (mai ales prin cantilena versului), dovedindu-se superioară, din capul locului, celorlalte încercări făcute la noi. Deși scrisă într-o limbă de început a Școalei Heliadiste, ea se face destul de lesne citită, cu toate italianismele”.

Referitor la traducerea lui *Heliade*, d-l Marcu face importante analize stilistice (pg. 71) arătând scăderile (italienisme crude, soluții improvizate, forme stângace, traduceri greșite), dar și calitățile (soluții fericite: *sunet lamur* etc.), confruntând textul original cu versiunea română. Conducându-l de o pilduitoare scrupulositate, indicând diverșii cercetători cari au notat pentru întâia oară anumite citate (pg. 24 subsol etc.) sau aspecte, autorul studiului rectifică (pg. 28, 61, 68 etc.), verifică (pg. 58 nota 1), combate (pg. 81), completează, analizează, caracterizează și aduce cu acestea reale contribuții de istorie și critică literară.

Studiul d-lui *Nestor Camariano* despre *Tasso în literatura greacă* (p. 95—131) e prețios și pentru istoria literaturii române. În privința aceasta, au interes deosebit cercetările d-rei *Cornelia Dumitru*.

trescu asupra lui „Cinque Maggio” în românește (pg. 137—149), valorificând traducerea d-lui G. Cifarelli, ca fiind cea mai bună redare în limba noastră a odei manzoniene, și ale d-rei Alexandrina Mititelu despre *Traduceri românești din Leopardi* (pg. 151—171), indicând pe Duiliu Zamfirescu ca traducătorul român cel mai apropiat de lirica leopordiană. Nu mai puțin prețioase sânt articolele d-ilor Dan Simonescu, Edgar Papu, Nestor Camariano (*Modelele Gramaticii lui Văcărescu*) și al domnișoarei Mariana Rarincescu.

Petru Iroaie

Multe și mărunte...

Recordmani ai superficialității. — Purcedem (cu această permanentă rubrică) la înfierarea acelor recordmani ai superficialității cari își iau îndrăzneala să facă recenzii acolo unde nici măcar nu știu despre ce e vorba și ce anume s'a spus. Deci :

1). Cronicarul literar din „Curentul” An. X Nr. 3489 din 17 Oct. 1937 care „recenzând” fasc. 15 (An. VIII 1937) din buletinul „Mihai Eminescu”, nu vrea să descifreze transcrierea *Eminescu* din *Eminenu* (în ortografia anului 1865), ci forțează, pentru *Eminovici*, numele *Eminescu* înainte de 1886 (când numele *Eminescu* apare în „Familia” lui Iosif Vulcan)! —

2). D. Strungaru în „Arhiva” d-lui Ilie Bărbulescu, An. XLIV 1937, 312—313 care, bietul de el, crede că subsemnatul (în eseu *Folclor aservit filologiei?*!, Siret 1936) l-a învinuit pe distinsul Ion Diaconu pentru „unele cântece populare pornografice” și pentru „altele cu versuri cari *șchioapătă de neîmplinirea lor ritmică...*” — când eu aceste țigănisme și *metehne* le încendeiam la Mihail Canianu și Gh. Dem. Teodorescu !!!

3). Florea Florescu în „Sociologie Românească” An. II 1937 Nr. 9—10 care (pag. 480) citează : Petru Iroaie, *Cântece populare istroromâne Suceava* (sic) 1936 (sic) — unde acestea au apărut la Cernăuți 1937!

Tot genunchiul broaștei! — În vol. II 1936 (pag. 13) din *Tradiție și actualitate românească*; Conferințe rostite la Fundațiile

Regale dela Focșani și publicate din osârdia minunatei energii Ion Diaconu, — d. M. Sadoveanu, amintind de merituoasa monografie-
 Creangă a lui Jean Boutière, ne surprinde cu informația : „În această
 solidă lucrare se găsesc clarificate multe lucruri asupra cărora era în-
 doială... Într'o *singură* (sic) chestie — remarcam eu (Sadoveanu)
 atunci (la premiера lui Boutière de Academia Română) — criticul
 (= Boutière) păstrează o greșală de informație...” — Dar, vai,
 umil-provincialul (în broș. *Pe marginea cărților IV: Creangă*, 1932)
 am vădit nu o *singură chestie*, ci *duium de chestiuni* greșit înfăți-
 șate de Boutière! Și am trebui totuși să le cunoaștem odată aceste
 și similare contribuții, — dacă e să înaintăm în cunoașterea lui
 Creangă... Cum apoi, tot acolo (pag. 25) d. M. Sadoveanu e foarte
 încântat de expresia — germană¹⁾ — a lui E. Lovinescu „cântă ca
 paserea” și cum, în aceeași proslăvire a *Humuleșteanului*, Lovinescu
 e cînsit de Sadoveanu cu epitetul „prietenu meu Eugen Lovinescu”,
 — e bine să nu uităm că Eugen Lovinescu este autorul celei mai
 netrebnice ediții-*Creangă*, cf. Leca Morariu în „Făt-frumos” V
 1930, 36—43.

* * *

Maltratarea lui Creangă. — De-a mirarea până unde ajunge
 falsificarea adevărului în pretenția științifică dela noi, când în — or-
 cum — utila²⁾ broșură a d-lui Stelian N. Cucu, *Ioan Creangă*
 (*Schițe de critică literară*) 1935 pag. III citești că „studiile valoroase
 ale d-lor Lucian Predescu și N. Țimiraș” au fost „primite cu elogi
 de critica literară și bine apreciate de d-l Leca Morariu”. Mistificare,
 (im)pur și (ne)simplu : Mistificare! Adevărul e că n'am ajuns să-mi
 spun cuvenita recunoștință pentru comoara de nouă informație reve-
 lată de Nicolae Țimiraș³⁾, — precum iarăși n'am apucat să înfierz
 groaza de primitivism și de ineptie din cele 2 volume Lucian Pre-
 descu, *Ioan Creangă; Viața și opera* 1932, unde d. p. cetim :
 1) năzdrăvăniile ca acestea : că'n Iulie 1883 Constantin Creangă „se
 îndrăgostește pentru a treia oară de Olga” (vol. I 23) ; că Moș=Bo-

¹⁾ Cf. : Ich singe wie der Vogel singt

Der in den Zweigen wohnt...

²⁾ Facem abstracție de atâtea insuficiențe ale ei, pe cari le-ai putea semna
 altădată, ... dacă n'ai mai avea și altceva de făcut, decât să fii veșnicul măturător
 al atâtor meșteri=stică.

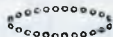
³⁾ În care rectific decamdată atât : că cele atribuite mie la pag. 85 aparțin
 Păr. Econom D. Furtună.

drângă „cânta bine din *flaut*“ (II 16); că drumul lui Moș Nichifor Coțcariul „spre Iași (!!!) cu Malca“, „acest plicticos drum“ „e descris prea amănunțit“... (II 55); — sau 2) tălmăciri de adevărate, ca următoarele: *năboise* = înghetase! (II 13); *melianul* = mojic, grosolan, prost! (II 16); *hapsin* = răutăcios (II 49); *trageți la aghioase* = locuție pentru exprimarea *frigului*! (II 97) etc., etc.

* * *

Ispirescu inedit. — Iarăși și iarăși provincia săraca! De unde să aibă știre¹⁾, chiar un cercelător ca d. Paul I. Papadopol (proaspăt editor al lui Ispirescu, în 2 volume cari cuprind și inedite) că la Cernăuți au putut apare (în 1935—1937) inedite de-ale lui P. Ispirescu?! Cunoască-le d. Papadopol cel puțin dela d. G. Ivașcu în spornicele „Însemnări ieșene“ An. II vol. IV Nr. 23 din 1 Decembrie 1937.

Leca Morariu

CRONICA

Tot protagonista între instituțiile bucovinene culturale. — Câteva din *faptele* minunatei societăți „C. Porumbescu“ (Suceava), care-l are animator pe ȘTEFAN PAVELESCU! Deci:

1. 20/IX 1936, Societatea dă concurs (pentru a șasea oară) „Soc. p. ridicarea unei biserici ort. rom.“ din Ițcani, jucând farsa: Rosetti=Max „*Moștenire dela răposata*“, cu d=na Lydia Iavorschi=Marceanu, d=șoarele Else Neher, Viorica Vasilovici și d=nii N. Rădulescu, O. Dârja și M. Vasilovici. — 2. La inițiativa societății, secundată și de celelalte surate culturale din Suceava („Ateneul Român“, „Liga Culturală“ și „Doamnele Române“) se organizează (25/IX) o mare manifestare publică de protest *pentru reînființarea Teatrului Național din Cernăuți*. Moțiunea votată s'a tipărit, în sute de exemplare, trimițându-se tuturor soc. cult. bucovinene și indiferenților factori în drept din „Capitală“. — 3. În 23/X, secția de teatru a soc. reprezintă „*Pescuitorul de umbre*“, piesă în 4 acte de Jean Sarment, cu d. Nicu Mihuță, în rolul principal, același N. Mihuță deci, care

¹⁾ La fel nu știa să citeze d. Paul I. Papadopol în bibliografia lui Șt. O. Iosif (volumul *Un sol al biruinței: Poetul Șt. O. Iosif*) contribuțiile: *Șt. O. Iosif și cântecul popular* și *Iarăși Șt. O. Iosif și cântecul popular* apărute în „Junimea literară“ An. XV 1926.

ni l-a dat pe Ștefăniță—Viforul, Idiotul etc. și care a fost o mândrie a Teatrului Cernăuțean. În celelalte roluri : d=na Eleonora Franke, d=șoarele Didina Hotinceanu, E. Neher, d=nii T. Lupășteanu și D. Filip. Direcția de scenă : N. Mihuță. — 4. Aceeași secție reprezintă, în Suceava (16/XI) „*Familie improvizată*“, farsă în 3 acte de M. Riemann și O. Schwarz, localizare de Șt. Pavelescu, interpreții fiind : d=nele Franke, L. Iavorschi, d=șoarele Stella Pițul și E. Neher, d=nii Șt. Pavelescu, V. Jauca, Gh. Ruptaș, O. Dârja, Șt. Andronic și M. Cerchez. Direcția de scenă : Șt. Pavelescu. Venitul de 2.000 lei a fost donat internatului „V. Cocârlă“. — 5. „C. Porumbescu“ reprezintă (20/XI), în Ițcani, „*Pescuitorul de umbre*“ cu distribuția din Suceava. — 6. 9/XII, are loc a XIV *Academie muzicală*, cu următorul program : Mozart, duete : d=l Isar A. (flaut) și d=șoara Cl. Marcianu (pian) ; E. Grieg, Sonata în Do=Minor : d. prof. univ. Victor Morariu (vioară) și d=șoara O. Peyersfeld (pian) ; Chopin, Polonaise : d=șoara Cl. Marcianu (pian) ; Händel, Trio în Fa=Major : d=șoara Peyersfeld (pian), d. Dr. L. Wachtel (vioară) și d. A. Isar (flaut) ; C. Porumbescu, Noapte de primăvară : d=na Leopoldine Col. JaŹebecki (sopran), d=șoara O. Peyersfeld (pian), d. Victor Morariu (vioară), d. O. Rodeanu (tenor) și d. E. Cosmovici (bariton). Corul reuniunii, dirijat de d. A. Isar, a executat : S. Drăgoiu (Bănățeane), M. Jora (Foaie verde bob secară) și N. Popovici (La oglindă). D=nii D. Filip și M. Cerchez au recitat. — 7. 13/I 1937, spectacol pe scena teatrului „M. Eminescu“ din Botoșani, cu „*Familie improvizată*“. Venitul net 5.200 lei. — 8. 23/I, „C. Porumbescu“ joacă aceeași comedie pe scena Teatrului Național din Cernăuți. Succesul moral, excelent ; cel material : 8.500 lei venit net. — 9. 24/I, *Festival național*, în sala Primăriei Sucevene, cu prilejul aniversării Unirii Principatelor. Cuvântul festiv rostit de prof. G. Ionescu, membru activ. Corul soc. execută opt cântece românești. Șt. Pavelescu, D. Filip și M. Cerchez recită din Coșbuc, Alecsandri și Mircea Rădulescu. — 10. 4/IV, la Storojineț cu „*Dracul*“ lui M. Sorbul, jucat de : d=na Iavorschi și d=nii Șt. Pavelescu, O. Dârja, D. Filip și Liviu Mihuță. Primire entuziastă din partea ospitalierilor storojnețeni, remarcabil succes moral și frumos venit net (3.200 lei). — 11. 14/IV. Soc. organizează un *Proces literar*, cu subiectul „*Publicul în teatru*“ (= acuzatul). Iau parte la discuție : d. prof. univ. Victor Morariu (președinte al Curții), Șt. Pavelescu, (apărarea), Teodor Păunescu (procuror general), Păr. protoiereu Nicanor Valeanu, d=na prof. Viorica Pintî-

liescu (ideile d-sale, desvoltate, ar putea constitui o reală conferință), Em. Popinciuc, Iancu Iacubovici, L. Wachtel, O. Dârja, Spiridon Morariu etc.

Deci: *unsprezece* manifestări artistice și culturale. Și, cunună lor: Societatea a tipărit în 500 exemplare, la „Scrisul Românesc“, Craiova, *Lăsați-mă să cânt...* pentru canto și pian, inedită de C. Porumbescu (exemplarul: 20 lei). Unde-s cei ce s'ar încumeta să între la concurs cu această unică Societate „C. Porumbescu“ ?!

P. Delasuceava

* * *

Tâlc pentru „Însemnări Ieșene“. — Notei noastre¹⁾ referitoare la recenzia d-lui P. Ciureanu asupra criticului Toroușiu, revista „Însemnări Ieșene“ îi răspunde jidovește, ceea ce nu ne împiedică să-i dăm o replică românească și creștinească. Deci iată o imunditatea palesfiniană a pomenitelor *Însemnări...*: În locul d-lui P. Ciureanu, se ițește un iresponsabil (și... laș!), care, semnând R.V., se proțapește într'o desordonată sofisticărie („Însemnări Ieșene“ II vol. IV pg. 210—211). Logica d-sale găsește contradicții în cele scrise de noi despre revista ieșană. Catadixește d-l R.V., adică *Rică Venturiano* (ca să-i dăm noi nume, cu concursul lui Caragiale): „...mărturisim că nu mai înțelegem nimic...“ — Răspundem: Păcatul mărturisit, ți-i pe jumătate iertat! Dar, cum noi (creștini curați!) nu vrem moartea păcătosului, ci, ca la Evanghelie, mai vârtos izbăvirea și 'ntoarcerea pe calea adevărului, ne vom încerca să-l scoatem pe d-l Rică Venturiano²⁾ din boală, de nu va fi lunecat, Doamne păzește, cu totul pe... apa Sâmbetei... — Mai întâi, să prindem boul neînțelegerii de coarne! Ci-că ar fi nonsens între reliefarea calităților literare ale unei publicații (spre pildă: „Însemnări Ieșene“) și înfierarea incorectelor și înstrăinărilor sale tendințe sociale (părtinirea scriitorilor din havrele evreești: Călinescu, de pildă; năzuința de-a micșora meritele de reală valoare, ca de exemplu: Toroușiu; și patronarea unei atitudini comuniste, *jidovesc de comuniste*). E, 'n adevăr, curioasă mentalitatea ușuratecului polemist care privește lucrurile foarte rectiliniar (Evităm expresia *obtuș*). După d=sa, „publicistul“ ar trebui să vadă într'o singură culoare. Să scrie numai „bine“ sau numai „rău“ despre problema ce-o tratează.

¹⁾ I. E. Toroușiu și „Însemnări Ieșene“ în „Făt-frumos“ 1937, 171.

²⁾ Botezul îl săvârșim numai pentru simplul motiv de-a nu repeta mereu două inițiale seci. Fără nici o intenție de jignire personală, numirea carageliană ne-au impus-o literele semnate.

Maniera aceasta e de competența ovreilor și-a gazetărașilor și, prin urmare, o subliniem pentru definirea d-lui R. V. și-a mediului în care d=sa își frământă aluatul literei. — Dar grava noastră contradicție, Venturiano ne-o citează documentar și-o repetă analitic, stăruind ironic asupra celor ce scriam (în „Făt=frumos”) despre „Însemnări Ieșene”: „O îndrăcită notă comunistă, însă, jidovesc de comunistă, îi dirijează antenele...”. Lacuna logică sălășluiește în opoziția dintre atributele „co=munistă” și „jidovesc de comunistă”, pe care o stabilește adversativul „însă”. — Într’adevăr: lipsă de logică! Dar deschizi „Făt=frumosul” și constăți că fraza are altă formă decât cum o citează d-l R. V. Reprodusă fidel, ea sună așa: „O îndrăcită notă comunistă însă, jidovesc de comunistă, îi dirijază...”. Deci, d-l Rică ne-a nzeștrăat textul c’o virgulă în plus. Astfel, strâns de două virgule, bietul nostru „însă” (citat de R. V.) se sbate ilogic între cele două atribute! Din „Făt=frumos” reiese însă clar că opoziția nu e între atributele aceleiași fraze, ci între ideea exprimată acolo și ceea ce scrisesem mai sus (deficiențele în opoziție cu meritele revistei „Însemnări Ieșene”). — Dar, devremece o virgulă mai mult sau mai puțin are, pentru „polemistul” dela *Însemnări...*, aceeași valoare, ar dovedi că d=sa nu știe să citească și că-i temerar când pune mâna pe condei înainte de-a se convinge de rostul punctuației, cum și de alte imperative stilistice, necesare colaboratorilor unei reviste ce se respectă, imperative de care nu se sinchisește d-l R. V. Astel, complimentul de „exerciții polemice” cu care=mi calificați rândurile, și-a greșit adresa, domnule Rică Venturiano, căci se potrivește de minune pentru clăbuciful dumnievoastre scris, unde aruncați cuvintele ca din făpoi¹⁾. — Autorul însă, făcând parte din acea liotă de scriitori iresponsabili, ne falsifică intenționat textul spre a=și argumenta piezișă d=sale interpretare! — Mai departe, d-l R. V. constată că „revista cernăuțeană²⁾ se tipărește la *Tiparul*³⁾ „Glasul Bucovinei” al cărui proprietar e tocmai d-l I. E. Torouțiu”, din care cauză noi am fi luat atitudine favora=

1) Reținem, de pildă, această găngăveală a lui Rică Venturiano (nu dela „Răcnetul Carpaților”, ci „Însemnări Ieșene”!), în care cel mai elementar simț stilistic ar fi evitat atâta cumul de repetiție molestă (subliniată de noi): „Nu putem însă să nu ne arătăm surprinderea față de rândurile imediat următoare ale d-lui Petru Iroaie care se simte obligat, pentru motive pe care nu le cercetăm, dar pe care le înțelegem, să afirme următoarele...”. (sic!).

2) = „Făt=frumos”.

3) Deci, aceeași calitate stilistică din partea d-lui R. V.!

bilă acestuia. E ca și cum numai interesele materiale ar guverna cultura (marxism sadea!). Eronata informație, adică, mai precis, incalificabilul cinism¹⁾ al d-ului R. V., se potolește, mări, când un domn, C. Săteanu, dela „Opinia“ arată că nu „Glasul Bucovinei“ din Cernăuți e proprietatea d-ului Torouțiu, ci tipografia „Bucovina“ din București (cf. „Însemnări Ieșene“ 15 Sept. 1937, pg. 317). Caracteristică pentru mentalitatea belicosului dela „Însemnări...“ este convingerea că valorificarea, supravvalorificarea sau diminuarea scriitorilor se efectuează în baza relațiilor sociale. Tristă mentalitate și, după cum se vede, reală la P. Ciureanu și R. V., și 'n cercurile „Adivorului“ celui cu șapte capete, care alimentează spiritualicește revista din capitala vechii Moldove. Pentru noi însă, personalitățile artistice și culturale, când nu sânt rău intenționate, rămân vii prin propria lor valoare.

Petru Iroaie

* * *

30 ani dela moartea compozitorului Ion Ivanovici. — În seara de 18 Sept. 1937 s'a comemorat la microfonul românesc, aniversarea celui ce ne-a dat — și nu numai nouă, Românilor — cu adevărat nemuritorul vals „Valurile Dunării“. Ni s'au comunicat câteva date asupra vieții și activității lui²⁾: Originar din Banat, jud. Torontal, născut la 1848. Fiind orfan, trece în România; e primit copil de trupă în regim. Nr. 6 de linie, unde șeful de muzică, Riedl, descoperindu-i talentul, grijește de îndrumarea lui teoretică și practică. De aici trece în muzica regim. 2 roșiori. După războiul independenței ajunge șef al muzicii regim. 6 din București, iar în urmă chiar inspector general al muzicilor militare, activând intens pentru reorganizarea lor.

Din numeroasele sale compoziții „Valurile Dunării“ a ajuns în repertoriul european, înscenat fiind la Berlin cu caracter de balet de operă. — După aceste lămuriri introductive, fanfara gardienilor publici din București a executat câteva valsuri, între cari firește întâiu „Valurile Dunării“, apoi „Inima mea pentru a ta“, „Zâna munților“ etc.

V. M.

* * *

Prind a ne înțelege !... — În inimosul editorial *N'am înțeles, n'am vrut să-i înțelegem* din „Curentul“ X 1937 Nr. 3284, Pamfil Șeicaru semnează următoarele istorice confesiuni cari rămân să lămu-

¹⁾ „rea voință“ — ar fi prea puțin spus.

²⁾ Vezi și M. Gr. Poslușnicu, *Istoria muzicii la Români*, pag. 571—5 2.

rească atâta regretabilă și gratuită zizanie dintre Românii... contaminați de *administrații occidentale* (nu vorbim de vitreg-sortita Basarabie!) și între cei din *Țară*: „N'am înțeles, n'am vrut să-i înțelegem pe Românii din noile ținuturi. Am plimbat o suficiență flecară, am crezut că facem o politică națională prin concluzii pripite și soluții zălate; nici un singur moment n'am examinat, cu seriozitate, problema sporirii potențialului românesc în noile ținuturi“.

Și: — „Ceeace mi-a fost dureros să constat, ca și când aș avea și eu partea mea de răspundere¹⁾, este lipsa de înțelegere a Bucureștilor, opacitatea centrului față de problemele naționale din noile ținuturi. Și, în fond, regionalismele n'au fost decât proteste ale noilor provincii, împotriva lipsei de înțelegere, de cunoaștere a Bucureștilor. După 18 ani dela Unire să fii constrâns la unele penibile constatări, — iată ceeace nu poate să nu impună o reacțiune politică“.

* * *

Generozitate culturală. — Muzeul Porumbescu (Suceava) a sporit cu splendidul Album C. Porumbescu semnalat de noi în „*Făț-frumos*“ 1937, 92 și răscumpărat de d-l A. *Apati*, în preț de 5.000 lei, dela familia d-nei Berta Rossignon, născută Gorgon. Cinste și recunoștință distinsului cititor!

* * *

Răboj. — Tragedie caracteristică și documentară, cât de nebăgat în seamă a rămas centenarul — primul de acest fel la Români! — pe care ni l-a prilejuit „*Gazeta Transilvaniei*“. Pornită din cele 2 N-re ale celei dintâi gazete politice pe care ne-o dădea G. Barițiu: „*Fo'e de septema'n'a din Transilvania*“ (Brașov 3—10 Iulie 1837), — reapărută²⁾ dârz și colcăitoare de sfidarea suprimării, cu acelaș Barițiu în frunte, la 1838, pentru a îmbrățișa cu suplimentele ei literare („*Fo'e literara*“ 1 Ian.—25 Iunie 1838 și „*Foae pentru minte, inimă și literatura*“ 2 Iulie 1838—24 Febr. 1865) idealul Unității culturale, înflorită de caldul românism al Mureșenilor (Andrei, cântărețul lui *Deșteaptă-te Române*, Iacob, redactor și proprietar editor, Dr. Aurel, la fel ca Iacob Mureșianu), — cu câtă vrednicie își serba (la 31 Dec. 1887 și 1 Ian. 1838) decana periodicelor românești jubileul de 50 de ani! Azi, nu i-am putut uita păcatele inerente unui atât de

¹⁾ Ba bine că nu! De pildă în chestiunea urgisitelor Teatre Naționale dela Cernăuți, Craiova și Chișinău...

²⁾ Cu titlul „*Gazeta de Transilvania*“, apoi (dela 3 Ian. 1849) „*Gazeta Transilvana*“ și (dela 1 Dec. 1849) „*Gazeta Transilvaniei*“.

amar răstârp de vreme!... — Sub energicul comandament al lui Al. Tzigara-Samurçaș, ilustrele noastre „Convorbiri literare“ (de vârsta cărora doar „Transilvania“ *Astrei* ardeleni de se apropie), și-au sărbătorit cu toată vrednicia vârsta de 70 ani. Și n'are importanță că de data aceasta a lipsit „banchetul“ de rigoare, — când d-l M. Sânzianu ne-a dăruit p. tus=șapte decadele convorbiriste magnificul *Indice Bibliografic 1867—1937* în VIII+302 pagini. — A apărut: Claudio Isopescu, *La stampa periodica romeno-italiana in Romania e in Italia*, Roma 1937 — XVI — care ignoră cu desăvârșire ecourile italiene din *Făț-frumosul* nostru, d. p. acel Nr. 4 din An. V 1930, cu închinarea: *Un palpito di cuore latino per l'Italia!*

L. M.

* * *

Catedră de italiană la Universitatea din Cernăuți. — În 19 Nov. 1937 viața noastră universitară s'a înăvuiț cu o nouă catedră de italiană: cea dela Cernăuți, creată cu concursul guvernului italian și încredințată binecunoscutului nostru vechi prieten Dr. *Edgardo Giorgi-Alberti*. Serbarea fu prezidată de d-l *Leca Morariu*, Decanul Facultății de filosofie și litere, care a rostit următorul salut academic:

— *Dar din dar se face raiul* — zice vorba românească. Și'n adevăr ni-i dat azi prilejul de=a ne aminti de acest dicton. Primul *dar* de care vorbim e generosul gest al guvernului italian, care, spontan și din ale sale resurse, aduce Universității din Cernăuți ofranda unei catedre de limba și literatura italiană. Al doilea *dar*, purces din primul și menit să realizeze ceea ce românește se zice *rai*, e devotamentul pentru cea mai nobilă cauză al lui Edgardo Giorgi-Alberti, care surgunindu-se din Arcadia patriei sale, se înfige cu ziua de astăzi Sentinelă a culturii romane într'un extrem colț de romanitate.

Aducem deci pururi=îndatorată mulțumită celor ce ne-au dăruit această mare bucurie: Binevoitoarei oficialități italiene, reprezentată mai aproape de noi prin Excelența Sa d-l Ministru Ugo Sola și prin d-l Bruno Manzone, directorul Institutului de Cultură italiană dela București.

E a Lei, Illustrissimo e Carissimo ed esportissimo amico dell'anima e della terra romena, un cordialissimo Ben-Venuto nel ricinto della nostra Alma Mater Carolina, affinché lo slancio verso la cima delle nostre aspirazioni si attui quanto più presto e più perfetto possibile. Quod bonum, faustum, felix, fortunatumque sit! —

D-l Alberti mulțumește, din partea d-sale și din cea a autori-

tărilor italiene, pentru cordiala manifestare adusă noii catedre de italiană și trece la subiectul : *Romanticismo italiano e romanticismo europeo*, — pentru a vădi specificul ordonatului romantism italian.

După ce arată limitele cărții „L'Allemagne“ de M. de Stael, în ceea ce privește tălmăcirea spiritului adevărat al romantismului german, subliniind esența franceză a cărții, trasează o caracterizare a romantismului francez și a celui german, primul derivându-și originea lui dela *coeur*-ul lui Rousseau, al doilea dela *Geist*-ul speculativ al vremii.

Fizionomia aceasta variată și antifetică a romantismului european se resfrânge și asupra definițiilor care au fost și sunt date asupra fenomenului romantic de către diverși istoriografi literari, subliniind totodată tendința lor de a evada din fenomenul istoric romantic spre o concepție metafizică a romantismului. Această evadare o examinează în opera lui Thibaudet, Petersen și Croce, pentru a ajunge la concluzia că romantismul italian, mai mult decât prin prisma definițiilor metafizice ale fenomenului romantic, își găsește adevărata fizionomie istorică, dacă este privit ca unul din aspectele revoluționare ale aceluia *Risorgimento* spiritual politic italian din sec. al XIX-lea. Romantismul în Italia se altoiește în viguroasa redeșteptare literară, înfăptuită de Alfieri (poetul *Sturm und Drang*-ului italian), de Parini, Foscolo și Manzoni, câteva scheme artistice, cari vor da, după cum spunea însuși Manzoni în scrisoarea lui D'Azeglio, o sistemizare mai armonică, mai netedă, ideilor literare ale revoluționarilor italieni.

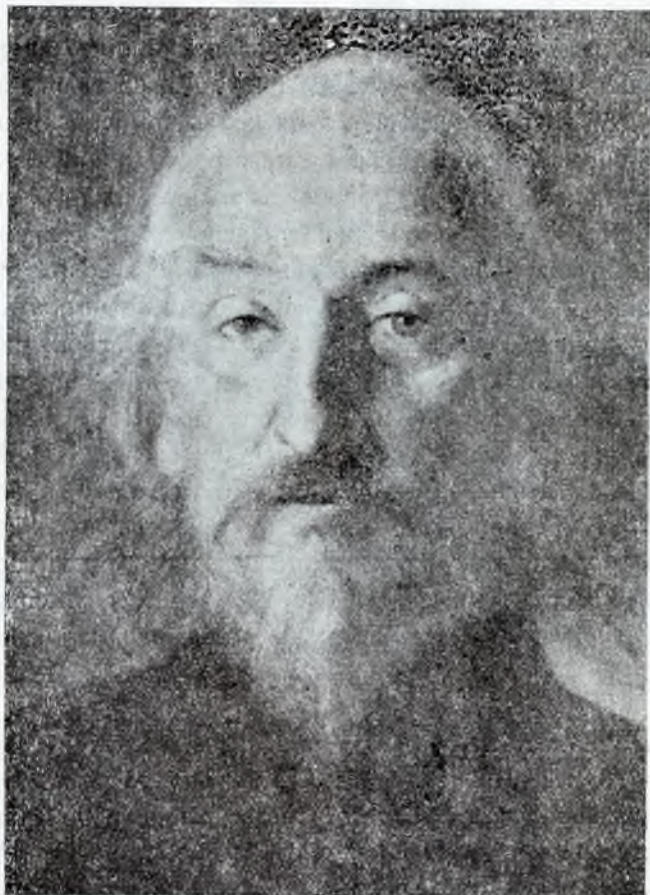
Al. Lupu

* * *

Muzeul Bucevschi. — După impresionanta Expoziție Bucevschi (din Oct.—Nov. 1937), Mitropolia Cernăuțeană a pășit la realizarea mult. așteptatului *Muzeu Bucevschi*, care cuprinde până acum următoarele piese : 1) Din partea Mitropoliei : Praporul dela Putna cu chipul lui Ștefan cel Mare, portretele Arhimandriților Blajevici, Benedella, Ciupercovici, și portretul *Ctitori bisericești țărani* ; 2) dela d-l Consilier Corneliu Gheorghian : Tatăl pictorului (portret), Învierea Domnului, Punerea în mormânt, Rococo, și 85 foi din Carnetul cu schițe ; 3) dela d-l Dr. Petre Luția : Întîmpinarea Domnului ; 4) dela d-l prof. Em. Goraș : Schiță p. adresa omagială a patronilor bisericești către Mitropolitul Silvestru Morariu ; 5) dela d-l Pintea Teleagă (Rădăuți) : Cap de Christos, Soții Pr. N. Bacinschi ; 6) dela Păr. Bacinschi (Stănești pe Ceremuș) : Peisaj din Carpați ; 7) dela d-ra Tiția Isopescu : Samuil Isopescu (portret) ; 8) dela d-ra Camilla Neu-

mann (Cernăuți) : Christos în grădina Ghețimani ; 9) dela d-na Olga Grigorovița : Maica Domnului (pânză admirabilă). — Și iată cum, din nimic, dar din dar se face raiul !

C. Comăneșteanu

Ep. Bucevski

IOAN MÂDRILĂ

REDAȚIONALE. — *Olimpia Gheorghian* din copertă, e sora pictorului ; născută la 28 Aprilie st. vechi 1852, moartă la 17 Nov. st. v. 1877 în Tișăuți (jud. Suceava), unde-i și înmormântată. — *Ioan Mândrilă*, fost protopop la Rădăuți, † 4 Aug. 1895. În „Candela” 1893, 662—664, cuvântul rostit de Preotul Teodor Patraș la jubileul de 50 ani al lui I. Mândrilă. — Cordiale mulțumiri d-lui *Dr. Ioan Luția*, avocat, Cernăuți, p. atâta sollicitudine de care ne-a împărtășit la redactarea paginilor bucevschene din acest Nr.

CUPRINSUL ANULUI 1937

Versuri

Bumbac Vasile, Cântec ciobănesc (1871) 57.

Cârdei Adelina I., Suceava 124 ; Cântec sfânt 134 ; Baso-relief 187 ; Sucevii 201. *Crudu Tiberiu*, Plânsul teiului 196.

Loichifă Vasile, Denie 188.

Scheibler Reinhold, Bei uns (= La noi), trad. din O. Goga 205 ; și următoarele trad. din Eminescu: Nächtens (= Noaptea), So oft ich denk (De câte ori, iubit), O Mutter (O, Mamă), Aus ferner Zeiten Wogen (Din valurile vremii) 120—122.

Cântece populare culese de *Octavia Lupu-Morariu* 90, 126, 174, 202.

„ „ „ „ *Aurel Tudor* 94.

Proză beletristică

Bălăcescu At. C., Prin țară, dealungul vremii 197.

Crudu Tiberiu, Din isprăvile străjerilor 127.

Morariu Leca, La munte 207.

Vrânceanu P., Țifăliceasa 63.

Proză științifică

Babeș Vincențiu, Scrisori către Ep. Bucevschi 178, 180, 181, 184.

Bucevschi Epaminonda, Scrisoare către Episc. Ioan Mețianu 187.

Gheorghian Corneliu, Vincențiu Babeș și pictorul Bucevschi (Câteva scrisori) 175 ; Bucevschene 202.

Haivas Em., Scriitorul Kogălniceanu 98.

Iroaie Petru, Un prieten al cârților și al graiului viu: Fr. Vrânceanu 67 ; Critica criticii românești (I. E. Torouțiu, *Pagini de ist. și crit. literară* 1936) 71 ; B. Croce, septuagenar 85 ; Cântece populare istroromâne 136 ; Epigramistul Voevidca 157 ; Alex. Marcu, *Studii italiene* III 1936 (Recenzie) 216.

Kirileanu Gh. T., Pictorul bucovinean Lemeni 161 ; Terminologie populară 161.

Maiorescu T., Scrisori către soră-sa Emilia 9.

Mețianu Ioan (Episcopul); Scrisoare către Ep. Bucevschi 185.

Mihuță Dr. Gheorghe, Pentru 18 Octomvre 1936 — 95.

† *Morariu Constantin*, Lupta pentru apărarea limbii noastre (Pagini inedite) 124, 191. *Morariu Leca*, Ispirescu inedit 220 ; Două versiuni din „Zile trăite“ (de N. Gane) 194 ; Tot genunchiul broaștei ! (Pentru Creangă) 218 ; Maltratarea lui Creangă 219 ; Pentru Simeon Florea Marian 162 ; Comemorarea lui Constantin Morariu 164 ; Provincia săraca ! (O. Densușianu, *Literatura română modernă*, vol. III București 1933) 213 ; Recordmanii superficialității 218 ; Și iarăși apărați Academia Română ! (împotriva unor traducători ca Konrad Richter) 117 ; Le

mal des tous les siècles 111; De=ale noastre 134; Pereat uniforma limbii! 161; Și iarăși specificul sufletescului românesc 110; Turcii dela Dorna 112; Ciprian Porumbescu inedit 92; „Dorul“ lui Ciprian Porumbescu 111; Galeria marilor pictori români integrată cu E. A. Bucevski 173.

Morariu Victor, T. Balan, Soc. . . „Junimea“; Procesul Arborezei 1937 (Recenzie) 101; Herder despre Români 188; Dim. Ieșan, Repertoriu la Monitorul Oficial... 1862—1937 (Recenzie) 213.

Răducanu Ion, Amintiri Pătrăuțene (d. Constantin Morariu) 123.

Scheibler Reinhold, d. ineptiile lui Konrad Richter, traducător al lui Eminescu, pre=miat de Academia Română 118.

Taniac Filimon, Elegiile lui Goethe în românește 80.

Torouțiu I. E., Bruscareea istoriei 1; Ignoratio elenchi 3; Note la Scrisorile lui T. Maiorescu către soră=sa Emilia 44.

Valuca E., Marginalii (Ionel Teodoreanu, G. M. Vlădescu, M. Ilovici) 58.

Cronică

Delasuceava P., Tot protagonista între instituțiile bucovinene culturale (Soc. „C. Porumbescu“) 220.

Iroaie Petru, România în al V=lea Congres de bizantinologie 87; Sadovenești 170.

Lupu Al., Catedră de italiană la Universitatea din Cernăuți 226.

Morariu Leca, † Constantin Hurmuzachi 163; Bucovinism cultural 115; Culturali=tate Storojinețeană 116; Generozitate culturală 225; Expoziția Const. Milon Tarnavski 166; † Soc. „Armonia“ Cernăuți 168; C. Porumbescu inedit 166; Pentru Săptămâna cărții 165; Prima decadă a „Curentului“ 115; Ră=boi 114, 169, 225.

Morariu Victor, 30 ani dela moartea compozitorului Ion Ivanovici 226; Critica franceză despre opera „Oedipe“ 88.

Pagina socială

Iroaie Petru, I. E. Torouțiu, și „Însemnări ieșene“ 171; Tâlc pentru „Însemnări Ieșene“ 222.

Morariu Leca, Faimoasa autonomie universitară 116; Programă cu ochi și cu sprin=cene! (la Examenele de capacitate) 167; Turpitudinea alexiană 168; Prind a ne înțelege!... 224.

Varia

Redacționale 228.

Colecția Seminarului de lit. română modernă și folclor, Cernăuți 193.

Pentru ineditele lui C. Porumbescu publ. în colecția „Făt=frumos“ 113, 156.

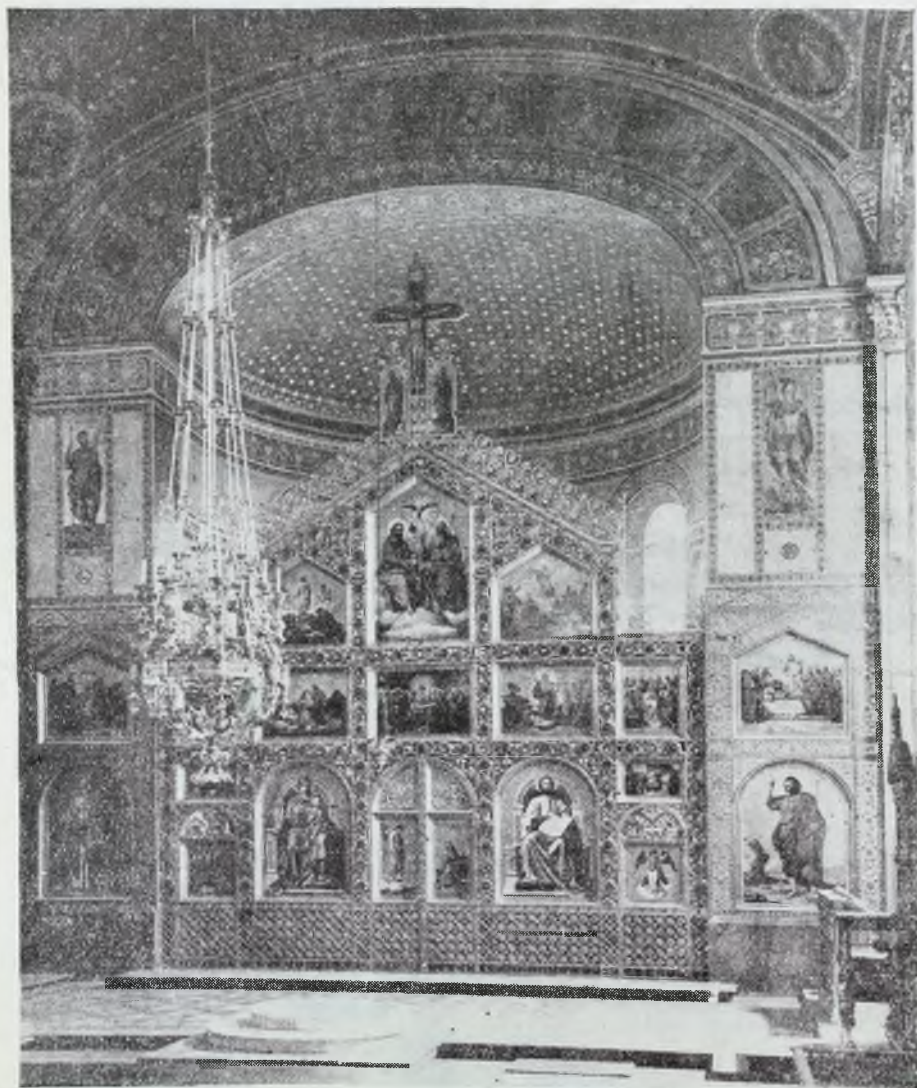
De=ale administrației lui „Făt=frumos“ (Binevoitorii noștri — Restanțierii noștri — Restanțieri recalcitrați) 157.

Bibliografie: pag. 4 copertă N=rele 1—4, 5—8 și 9—12.

Ilustrații

V. Bumbac (1837—1918) 109; Constantin Morariu, student (1878) pag. 1 Copertă Nr. 5—8; C. Morariu (la cam 33 ani) 192; T. Crudu 133; G. Voevidca 158; Gazeta lui C. Morariu: „Deșteptarea“ An. I 1893 Nr. 8 — 103; N. Grigo=

rescu, Țărăncuță — pag. 1 Copertă Nr. 5—8; Ep. Bucevski, Olimpia Bucevski pag. 1 Copertă Nr. 9—12, Rococo 179, Bacantă 183, „Floricele, poftiți floricele !“ 204, Maiolică 206, Ion Mândrilă 228, Altarul Catedralei dela Zagreb 231 ; Artur Apati, mecen cultural 100; Sanatoriul „DEA“ — Dr. O. Ferlievici — pag. 2 Copertă Nr. 5—8; Vignete 1, 57, 58, 63, 67, 70, 71, 80, 84, 85, 90, 92, 95, 98, 101, 110, 114.

Ep. Bucevski

Altarul Catedralei dela Zagreb

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
CERNĂUȚI, str. Munteniei 14

ABONAMENTUL (achitat numai anticipativ)

În Țară : 200 lei pe an
În Străinătate : 300 lei pe an

Colaboratorii plătesc numai 100 lei pe an

CUPRINSUL :

- Leca Morariu Galeria marilor pictori români integrată
cu E. A. Bucevski
Octavia Lupu=Morariu . . Popular (versuri)
Corneliu Gheorghian . . . Vincențiu Babeș și pictorul Bucevski
(Câteva scrisori)
Adelina I. Cârdei Baso-relief (versuri)
V. Loichiță Denie (versuri)
Victor Morariu Herder despre Români
† Pr. Constantin Morariu Lupta pentru apărarea limbii noastre
* * * Colecția : Seminarul român de literatură
modernă și folclor (Cernăuți)
Leca Morariu Două versiuni din „Zile trăite”
Tiberiu Crudu Plânsul teiului (versuri)
At. C. Bălăcescu Prin țară, Dealungul vremii
Adelina I. Cârdei Sucevii (versuri)
Octavia Lupu=Morariu . . Populare (versuri)
Corneliu Gheorghian . . . Bucevschene
Reinhold Scheibler Bei uns (La noi, de O. Goga) traducere
în nemțește
Leca Morariu La munte
Victor Morariu, L. Morariu
și Petru Iroaie Vitrina cărții
Leca Morariu Multe și mărunte...
P. Delasuceava, Petru Iroaie,
Victor Morariu, Leca Mo-
riu, Al. Lupu și C. Comă-
neșteanu Cronică

BIBLIOGRAFIE

- Victor Morariu, *Problema nuvelei in literatura germană*, Cernăuți 1937.
 Leca Morariu, *Maiorescu și neologismul*, Cernăuți 1937.
 Leca Morariu, *Eminescene*, Cernăuți 1937.
 Romulus Căndea, *Arborosenii, Trădători austriaci și naționaliști români*, Cernăuți 1937.
 D. Marmeliuc, *Clasicismul greco-roman și cultura românească*, Cernăuți 1937.
 Petre Ispirescu, *Viața și faptele lui Vlad-Vodă Țepeș (Operă postumă — Fragment)*, Cernăuți 1937.
 Petru Iroaie, *Caracterul poeziei populare*, Cernăuți 1937.
 Grigore Nandriș, *Aurel C. Popovici*, Cernăuți 1937.
 Dr. Ioan Zugrav, *Cultul Morfilor*, Cernăuți 1937.
 Ion Dinu, ... *document creștin apusean* ..., Cernăuți 1937.
 Traian Chelariu, *Suflet Nipon*, Cernăuți 1937.
 Traian Chelariu, *Psihologia aplicată* ... Cernăuți 1937.
 Constantin Turcu, *Curtea Domnească din târgul Pietrii*, Piatra-Neamț 1936.
 Har. Mihailescu, *Note în legătură cu opera lui Creangă*, Piatra-Neamț 1936.
 Gavril Galinescu, *Cântecele munților noștri*, Piatra-Neamț 1936.
 Gavril Galinescu, *Tradiție și Actualitate Românească, Conferințe rostite la Fundațiile Regale*, Focșani 1936.
 Ion Biberi, *Oameni în ceață*, Craiova (1937).
 T. D. Măruță, „Cazul” T. Pisani și neologismele ... Craiova 1937.
 M. Sânzianu, *Indice bibliografic 1867—1937*, la „Convorbiri Literare”, București 1937.
 Al. Lascarov=Moldoveanu, *De vorbă cu sătenii*, București.
 Al. Lascarov=Moldoveanu, *Tătunu*, București 1937.
 D. V. Barnovschi, *Cărvunarii*, București 1937.
 I. U. Soricu, *Popești din patru unghiuri*, București 1936.
 Em. Antonovici, *Despre mecanica clasică și teoria relativității*, București 1937.
 Dr. George Potra, *Mănăstirea Cobia*, București 1937.
 Coriolan Petranu, *M. Béla Bartók et la musique roumaine*, București 1937.
 Simion C. Măndrescu, *Pro Italia*, București 1937.
 Dimitrie P. Pascu, ... *observațiuni asupra scrierii „Albanica” a d-lui ... Balotă* București 1937.
 Dimitri P. Pasko, *Poeți Lasgush Poradeci*, București 1937.
 Constantin Kirițescu, *Problema „Educației dirijate”*, București 1937.
 Teodoro D. Onciulencu, *Contributo alla storia della filologia romanza in Italia*, Napoli 1937.
 C. A. Spulber, *Études de droit byzantin IV, Qui fût Enantiophanès ?* Bruxelles 1937.
 Aram M. Frenkian, *Études de Philosophie Présocratique II*, Paris 1937.
 Dr. Lange-Koval, *Langenscheidts Reise-Dolmetscher: Rumänisch*, Berlin-Schöneberg.

OMAGIU LUI ION I. NISTOR (1912—1937)

956 pagini, Cernăuți 1937